

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΙΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Η
ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ
ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΑΣΔΑΓΛΗ ΣΟΦΙΑ ΑΜ:14154
ΚΑΛΑΝΤΖΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ-ΜΑΡΙΑ ΑΜ:14109

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΙΑΚΟΜΙΧΑΛΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ

ΠΡΕΒΕΖΑ, 2016

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή

Τόπος:

Ημερομηνία:

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Ονοματεπώνυμο, Υπογραφή

2. Ονοματεπώνυμο, Υπογραφή

3. Ονοματεπώνυμο, Υπογραφή

Ο Προϊστάμενος του Τμήματος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ.....	11
1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
1.2. ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	11
1.3. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ	14
1.4. ΑΜΕΣΗ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ: ΜΕΘΟΔΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	21
2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	21
2.2. Η ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	21
2.3. ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	30
3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	30
3.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	30
3.3. ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΥΠΑΡΞΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	31
3.4. ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	32
3.5. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	37
3.6. ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΥΠΑΡΞΗ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	38
3.7. ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ε.Ε.	40
3.8. ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	52
6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	52
6.2. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	52
6.2.1. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΑΙΔΕΙΑΣ».....	55
6.2.2. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ» ...	58
6.2.3. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ».....	62
6.2.4. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑ».....	65
6.2.5. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ»	68
6.3. Η ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΙΣΤΕΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	71
6.4. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	74
6.4.1. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΑΙΔΕΙΑΣ».....	77
6.4.2. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ» ...	80
6.4.3. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ».....	84
6.4.4. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑ».....	86
6.4.5. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ»	89
6.5. Η ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΦΟΡΙΑΚΟΥΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	93
6.6. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	96
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	98
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ^ο : ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	100

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Πλήθος ελληνικών επιχειρήσεων και των φόρων που πληρώνουν από το 2006-2011	26
Πίνακας 2: Συνολικό Δηλωθέν Εισόδημα ανά Κλίμακα και Επαγγελματική Κατηγορία έτους 2014	28
Πίνακας 3: Η αριθμητική κλίμακα που χρησιμοποιείται στη ΑΗΡ	51
Πίνακας 4: Τα Κριτήρια των Λογιστών Καλλιθέας.....	52
Πίνακας 5: Τα Κριτήρια των Λογιστών του Νομού Δωδεκανήσου.....	53
Πίνακας 6: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Λογιστών Καλλιθέας	56
Πίνακας 7: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας των Λογιστών Δωδεκανήσου.	57
Πίνακας 8: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών Καλλιθέας.....	59
Πίνακας 9: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου	60
Πίνακας 10: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Λογιστών Νομού Καλλιθέας.....	62
Πίνακας 11: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Εσόδων» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου	63
Πίνακας 12: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Καλλιθέας.....	65
Πίνακας 13: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου	66
Πίνακας 14: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών Καλλιθέας.....	69
Πίνακας 15: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου	70

Πίνακας 16: Τα Κριτήρια των Εφοριακών Καλλιθέας	75
Πίνακας 17: Τα Κριτήρια των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου	76
Πίνακας 18: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Εφοριακών Καλλιθέας.	78
Πίνακας 19: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου	79
Πίνακας 20: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών Καλλιθέας.....	81
Πίνακας 21: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου	82
Πίνακας 22: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Εφοριακών Νομού Δωδεκανήσου.....	85
Πίνακας 23: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών Καλλιθέας	87
Πίνακας 24: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου	88
Πίνακας 25: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών Καλλιθέας.....	90
Πίνακας 26: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου	91

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού Ελληνικού κράτους 2004-2015	33
Διάγραμμα 2: Έμμεσοι φόροι ως ποσοστό των συνολικών φόρων (%)	33
Διάγραμμα 3: Εξέλιξη των άμεσων φόρων του ελληνικού κράτους ετών 2004-2015	34
Διάγραμμα 4: Παραοικονομία ως ποσοστό του ΑΕΠ Ελλάδας και Ε.Ε. 2003-2014	40

Διάγραμμα 5: Κριτήρια Λογιστών Καλλιθέας	53
Διάγραμμα 6: Κριτήρια Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου	54
Διάγραμμα 7: Σύγκριση των Κριτηρίων των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου	55
Διάγραμμα 8: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Λογιστών Καλλιθέας	56
Διάγραμμα 9: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας των Λογιστών Δωδεκανήσου.	57
Διάγραμμα 10: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου.....	58
Διάγραμμα 11: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών Καλλιθέας.....	59
Διάγραμμα 12: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου	60
Διάγραμμα 13: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου.....	61
Διάγραμμα 14: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Εσόδων» των Λογιστών Νομού Καλλιθέας.....	63
Διάγραμμα 15: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Εσόδων» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου	64
Διάγραμμα 16: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημόσιων Έργων» των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου	64
Διάγραμμα 17: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Καλλιθέας	66
Διάγραμμα 18: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου	67
Διάγραμμα 19: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου.....	68
Διάγραμμα 20: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών Καλλιθέας.....	69

Διάγραμμα 21: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου	70
Διάγραμμα 22: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου	71
Διάγραμμα 23: Τα σημαντικότερα Υποκριτήρια των λογιστών Καλλιθέας	72
Διάγραμμα 24: Τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια των λογιστών Καλλιθέας	72
Διάγραμμα 25: Τα σημαντικότερα Υποκριτήρια των λογιστών του Ν. Δωδεκανήσου	73
Διάγραμμα 26: Τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια των λογιστών του Ν. Δωδεκανήσου	74
Διάγραμμα 27: Τα Κριτήρια των Εφοριακών Καλλιθέας	75
Διάγραμμα 28: Τα Κριτήρια των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου	76
Διάγραμμα 29: Σύγκριση των Κριτηρίων των Εφοριακών	77
Διάγραμμα 30: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Εφοριακών Καλλιθέας	78
Διάγραμμα 31: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου	79
Διάγραμμα 32: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των εφοριακών.....	80
Διάγραμμα 33: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών Καλλιθέας.....	81
Διάγραμμα 34: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου.....	82
Διάγραμμα 35: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών.....	83
Διάγραμμα 36: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Εφοριακών Καλλιθέας.....	84
Διάγραμμα 37: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Εφοριακών Νομού Δωδεκανήσου.....	85

Διάγραμμα 38: Σύγκριση Υποκριτηρίων Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Εφοριακών.....	86
Διάγραμμα 39: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών Καλλιθέας.....	87
Διάγραμμα 40: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου.....	88
Διάγραμμα 41: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών...	89
Διάγραμμα 42: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών Καλλιθέας.....	90
Διάγραμμα 43: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου.....	91
Διάγραμμα 44: Σύγκριση Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών.....	92
Διάγραμμα 45: Τα σημαντικότερα Υποκριτήρια των εφοριακών Καλλιθέας.....	93
Διάγραμμα 46: Τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια των εφοριακών Καλλιθέας.....	94
Διάγραμμα 47: Τα σημαντικότερα Υποκριτήρια των εφοριακών του Ν. Δωδεκανήσου.....	95
Διάγραμμα 48: Τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια των εφοριακών του Ν. Δωδεκανήσου....	95
Διάγραμμα 49: Σύγκριση κριτηρίων Λογιστών και Εφοριακών και των δύο.....	96

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Σχέση Φοροδιαφυγής και Παραοικονομίας.....	43
Σχήμα 2: Ιεραρχική δόμηση της διαδικασίας λήψης απόφασης μέσω της ΑΗΡ.....	49

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και παραοικονομίας συναντάτε σε όλες τις χώρες είτε είναι αναπτυγμένες είτε αναπτυσσόμενες. Το μόνο που αλλάζει είναι το ύψος της φοροδιαφυγής σε κάθε χώρα. Η εργασία αυτή έχει ως σκοπό της να δείξει ποιες είναι οι σημαντικότερες αιτίες φοροδιαφυγής και παραοικονομίας ανάμεσα σε δύο ομάδες επιχειρηματιών, στους Λογιστές και στους Εφοριακούς. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος η εργασία μας χωρίστηκε σε επτά κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο φορολογικό σύστημα που επικρατεί στην Ελλάδα και αναφέρονται τα είδη των φόρων αλλά και οι μέθοδοι που κάποια επιχείρηση φοροδιαφεύγει τόσο στους άμεσους όσο και στους έμμεσους φόρους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο μελετώνται ποιες είναι οι φορολογικές υποχρεώσεις των επιχειρήσεων, πόσο είναι το ύψος των φόρων που πληρώνουν και ποιες κατηγορίες τελικά των επιχειρήσεων πληρώνουν περισσότερους φόρους από τις άλλες.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και παραοικονομίας. Αρχικώς δίνονται οι ορισμοί τους ενώ στη συνέχεια ερευνώνται τα κίνητρα για την ύπαρξή τους και ποιο είναι το ύψος της φοροδιαφυγής και παραοικονομίας στην Ελλάδα και στην Ε.Ε. Τέλος, μελετάται η μεταξύ τους σχέση.

Στο τέταρτο κεφάλαιο μελετάται η περίπτωση των Λογιστών και των Εφοριακών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου ενώ στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύεται τι μέθοδος ακολουθήθηκε στην έρευνά μας.

Στο έκτο κεφάλαιο παρατίθενται τα αποτελέσματα από την έρευνα που κάναμε και γίνεται σύγκριση τόσο μεταξύ των κριτηρίων και υποκριτηρίων των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου όσο και μεταξύ των Εφοριακών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου. Στο τέλος γίνεται και μία σύγκριση όλων των Λογιστών και των Εφοριακών και των δύο.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο καταγράφονται τα συμπεράσματα της έρευνάς μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετηθεί το φορολογικό σύστημα που ισχύει στην Ελλάδα και θα επισημανθεί ο διαχωρισμός της φορολογίας σε άμεση και έμμεση παρόλο που αυτός ο διαχωρισμός από επιστημονική άποψη δεν είναι ορθός. Όμως δεδομένου ότι χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα θα αναλυθούν τα είδη των φόρων ούτως ώστε να μπορέσουμε στη συνέχεια να δούμε τον τρόπο με τον οποίο κάποιος φοροδιαφεύγει.

1.2. ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος αποτελεί μια από τις κυριότερες αιτίες για την ύπαρξη και ανάπτυξη της φοροδιαφυγής¹. Όμως το κυριότερο, ίσως, γνώρισμα του ελληνικού φορολογικού συστήματος είναι ότι είναι εξαιρετικά πολύπλοκο. Μερικοί από τους λόγους που συνέβαλαν σημαντικά στο πολύπλοκο του φορολογικού συστήματος είναι οι εξής²:

1. Ο ασυνήθιστα μεγάλος αριθμός των φόρων, ιδιαίτερα των έμμεσων φόρων, οι οποίοι έχουν συσσωρευθεί τα τελευταία 40 χρόνια και πολλοί από τους οποίους έχουν πολύ μικρή απόδοση. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 1967 υπήρχαν περίπου 1.800 φόροι «υπέρ τρίτων», χωρίς βέβαια να συνυπολογίζονται οι κύριοι φόροι.
2. Ο μεγάλος αριθμός διαφορετικών «φορολογικών κινήτρων» που δόθηκαν από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 μέχρι σήμερα για την προώθηση:

---

¹ Τάτσος, Ν. (2001) Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Αθήνα: Παπαζήση.

² Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

- i. των επενδύσεων,
  - ii. της εισαγωγής κεφαλαίων από το εξωτερικό,
  - iii. της περιφερειακής ανάπτυξης,
  - iv. των εξαγωγών,
  - v. της ναυτιλίας,
  - vi. της συγχώνευσης μικρών επιχειρήσεων,
  - vii. της ανάπτυξης του χρηματιστηρίου και της κεφαλαιαγοράς γενικότερα.
3. Ο μεγάλος αριθμός των έκτακτων φόρων, εισφορών κ.λπ. που επιβλήθηκαν από το 1950 μέχρι σήμερα για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών στον Προϋπολογισμό ή στο Ισοζύγιο Πληρωμών. Αρκετοί από αυτούς τους «έκτακτους» φόρους παρέμειναν στο φορολογικό σύστημα, ως αυτοτελείς φόροι, παρά το γεγονός ότι είχαν επιβληθεί για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.
  4. Το γεγονός ότι ορισμένοι φόροι επιβάλλονταν μέχρι πρόσφατα με πάρα πολλούς και διαφορετικούς συντελεστές.
  5. Το γεγονός ότι το ίδιο αγαθό, ιδιαίτερα κατά την εισαγωγή, είναι δυνατό να επιβαρύνεται ταυτόχρονα έως και με 10 διαφορετικούς φόρους, δασμούς, εισφορές κ.λπ. Η εισαγωγή του ΦΠΑ απλοποίησε ελαφρώς το σύστημα, κυρίως γιατί ο ΦΚΕ και το χαρτόσημο ενοποιήθηκαν σε ένα φόρο.
  6. Η αοριστία της φορολογικής βάσης ορισμένων φόρων και ιδιαίτερα των δύο γενικών φόρων κατανάλωσης.

Γιατί όμως υπάρχουν τόσοι πολλοί φόροι; Ο κυριότερος ίσως λόγος είναι η ύπαρξη πάρα πολλών ασφαλιστικών ταμείων και άλλων ΝΠΔΔ. Τα ασφαλιστικά ταμεία μέχρι πρότινος ήταν περίπου 380, αριθμός εξαιρετικά μεγάλος για μια χώρα με πληθυσμό 10 εκατομμυρίων περίπου, τη στιγμή που στη Μεγάλη Βρετανία υπάρχουν μόνο 7 ταμεία. Σήμερα έχει αλλάξει ο ασφαλιστικός χάρτης της χώρας με τις ενοποιήσεις Ταμείων και τη δημιουργία του νέου μεγάλου ασφαλιστικού φορέα των αντασχολουμένων που προωθεί το νομοσχέδιο του υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Πιο αναλυτικά έχουν ενοποιηθεί³:

1. τα τρία Ταμεία ΤΕΒΕ, ΤΑΕ (Εμπόρων), ΤΣΑ (Αυτοκινητιστών) και δημιουργούν ενιαίο φορέα με την επωνυμία «Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών» (ΟΑΕΕ).

---

³ <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=101812>

2. Έχουν πραγματοποιηθεί οι εξής συγχωνεύσεις: Στο ΙΚΑ-TEAM (επικουρικό ταμείο του ΙΚΑ) συγχωνεύονται:
  - a. τα Ταμεία ΕΤΕΜ (μετάλλου),
  - b. ΤΕΑΠΕΠ (προσωπικού πετρελαιοειδών),
  - c. ΤΕΑΗΕ (Ηλεκτροτεχνιτών),
  - d. ΤΕΑΕΥΕΕΟ (εκπροσώπων και προσωπικού εργατοϋπαλληλικών οργανώσεων),
  - e. ΤΕΑΠΑΛΠ (Λιμενεργατών) και
  - f. τα δύο ταμεία πρόνοιας του προσωπικού των Οργανισμών Λιμένος Πειραιώς και Θεσσαλονίκης.
3. Ενοποιήθηκαν σε ένα τα 12 ταμεία αρωγής των δημοσίων υπαλλήλων (ΤΑΔΥ).
4. Ενοποιήθηκαν τα 47 ταμεία πρόνοιας των δικηγόρων και τα τρία ταμεία ασφάλισης που υπάρχουν στον χώρο των Σωμάτων Ασφαλείας.

Ο μεγάλος αριθμός έμμεσων φόρων οφείλεται και στη φορολογική πολιτική που ακολουθήθηκε από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 μέχρι σήμερα. Όταν το 1947 η Ελλάδα έγινε μέλος της GATT, αναγκάστηκε να κάνει σημαντικές υποχωρήσεις και να αναλάβει ορισμένες υποχρεώσεις σχετικά με τους δασμούς που θα μπορούσε να επιβάλει στο μέλλον, σε βιομηχανικά κυρίως προϊόντα. Ως αποτέλεσμα, άρχισε να εφαρμόζεται μια βαθμιαία πολιτική υποκατάστασης των δασμών με ειδικούς φόρους κατανάλωσης, οι οποίοι επιβάλλονταν τόσο στα εισαγόμενα όσο και στα ομοειδή εγχώρια προϊόντα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η επιβολή, το 1955, του ειδικού φόρου κατανάλωσης υγρών καυσίμων και του ειδικού φόρου κατανάλωσης ζάχαρης, των οποίων οι συντελεστές αντιστοιχούσαν στο ύψος των δασμών (που σχεδόν μηδενίστηκαν την ίδια ημέρα)⁴.

Η πολιτική αυτή συνεχίστηκε και έγινε περισσότερο αναγκαία μετά τη Σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ, το 1962. Είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς ότι η υποκατάσταση των δασμών με ειδικούς φόρους κατανάλωσης και, γενικότερα, η προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων του Εμπορικού Ισοζυγίου μέσα από το φορολογικό σύστημα (αλλά χωρίς

---

⁴ Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

δυνατότητα μεταβολής των δασμών) οδήγησε σε μεγάλη αύξηση του αριθμού των έμμεσων φόρων.

Το δεύτερο κυριότερο χαρακτηριστικό του ελληνικού φορολογικού συστήματος, που συνδέεται άμεσα με τα παραπάνω, είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών εσόδων εισπράττεται από την έμμεση φορολογία. Το χαρακτηριστικό αυτό έχει ως αποτέλεσμα την άνιση κατανομή του φορολογικού βάρους.

1.3. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

Αν και ο διαχωρισμός της φορολογίας σε άμεση και έμμεση δεν φαίνεται να είναι ορθός από επιστημονική άποψη, αφού πολλοί ερευνητές συμφωνούν ότι η διάκριση αυτή παρουσιάζει μεγάλες αδυναμίες, επικρατεί εντούτοις ακόμη και σήμερα. Έτσι, παρά τις εκφρασμένες αμφισβητήσεις θα ακολουθήσουμε και εμείς τον ίδιο διαχωρισμό:

1. Άμεσοι φόροι: είναι οι φόροι εκείνοι τους οποίους υφίσταται οριστικά ο φορολογούμενος, ώστε να συμπίπτει στο ένα και το αυτό πρόσωπο, κατά κανόνα, τόσο η ιδιότητα του φορολογικού οφειλέτη όσο και η ιδιότητα εκείνου που φέρνει το βάρος της φορολογικής επιβάρυνσης.
2. Έμμεσοι φόροι: είναι οι φόροι εκείνοι τους οποίους καταβάλλει ο φορολογούμενος στο Δημόσιο Τομέα αλλά υπάρχει τελικά διάσταση μεταξύ φορολογικού οφειλέτη και φορολογουμένου.

Τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν ώστε οι φόροι να διακριθούν σε άμεσους και έμμεσους είναι τα εξής:

1. Το κριτήριο της μετακύλισης του φόρου.
2. Το κριτήριο της πρόθεσης του φορολογικού οφειλέτη.
3. Το κριτήριο της φοροτεχνικής διαδικασίας που ακολουθείται από τη φορολογική αρχή.

Με κριτήριο τη φορολογική βάση⁵ του φόρου τους διακρίνουμε σε⁶:

1. **Φόρους εισοδήματος.** Αποτελούν τους άμεσους φόρους. Η φορολογική βάση του συγκεκριμένου φόρου είναι το εισόδημα που αποκτούν οι ιδιωτικοί φορείς σε ορισμένη χρονική περίοδο, που συνήθως είναι ένας χρόνος. Για να προσδιοριστεί το εισόδημά τους λαμβάνονται υπόψη διάφορες απαλλαγές κ.λπ. Αυτοί διακρίνονται σε:
  - i. **Φυσικών προσώπων:** στην περίπτωση αυτή η φορολογική βάση συμπίπτει με το ετήσιο εισόδημα των φυσικών προσώπων αφού έχουν αφαιρεθεί τα έξοδα πραγματοποίησης του εισοδήματος ορισμένων απαλλαγών και εξαιρέσεων.
  - ii. **Νομικών προσώπων:** αφορά κυρίως τις ανώνυμες εταιρίες. Η φορολογική βάση συμπίπτει με το σύνολο των ετήσιων καθαρών κερδών των νομικών προσώπων ή της Α.Ε.
2. **Φόρους περιουσίας:** καταβάλλεται επί της καθαρής αξίας της περιουσίας. Ταξινομούνται συνήθως σε τρεις κατηγορίες:
  - i. **Επιβάλλονται στην κατοχή της περιουσίας:** αυτοί οι φόροι είναι οι εξής:
    1. **Καθαρής περιουσίας:** επιβαρύνει τα φυσικά πρόσωπα και ως φορολογική βάση έχει την αξία όλων των περιουσιακών στοιχείων του φορολογουμένου μειωμένη κατά το ποσό των οφειλών του.
    2. **Ονομαστικός φόρος περιουσίας:** επιβαρύνει τα φυσικά και νομικά πρόσωπα και επιβάλλεται επί της αξίας όλων των περιουσιακών στοιχείων του φορολογουμένου χωρίς όμως να λαμβάνει υπόψιν του τις οφειλές του. Καλείται γενικός ή ειδικός ανάλογα με το εάν φορολογούνται όλα ή μόνο ορισμένα από τα περιουσιακά στοιχεία του φορολογουμένου.

---

⁵ Είναι το οικονομικό μέγεθος επί του οποίου υπολογίζεται ο φόρος.

⁶ Φινοκαλιώτης, Κ. και Μπάρμπας, Ι. Ν. (2001) *Δημόσια Οικονομικά Φόροι-Δημόσια Δάνεια*, Αθήνα: Σάκκουλα.

- ii. Επιβάλλονται κατά τη μεταβίβαση της περιουσίας: αυτοί διακρίνονται με βάση την αιτία της μεταβίβασης σε:
    - 1. Φόρους κληρονομικών.
    - 2. Φόρους δωρεών.
    - 3. Φόρους γονικής παροχής.
  - iii. Επιβάλλονται κατά τη μεταβίβαση με διμερείς συναλλαγές: σε αυτούς υπάγονται:
    - 1. οι φόροι μεταβίβασης ακινήτων.
    - 2. Οι φόροι επί των χρηματιστηριακών συναλλαγών κ.λπ.
3. **Φόρους δαπάνης:** είναι έμμεσος φόρος που η φορολογική του βάση είναι η δαπάνη των ιδιωτικών φορέων για την προμήθεια αγαθών και υπηρεσιών. Τα βασικότερα είδη είναι τα εξής:
- i. Προσωπικός φόρος επί της δαπάνης: επιβάλλεται επί της συνολικής ετήσιας δαπάνης του φορολογουμένου.
  - ii. Φόροι που επιβάλλονται σε ένα μόνο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας: κυρίως είναι τρία τα στάδια:
    - 1. Της παραγωγής.
    - 2. Του χονδρικού εμπορίου.
    - 3. Του λιανικού εμπορίου.

Οι φόροι αυτοί πλήττουν τη συνολική αξία του προϊόντος ή της υπηρεσίας.
  - iii. Φόροι που επιβάλλονται σε δύο και περισσότερα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας: πλήττουν ή τη συνολική ή την προστιθέμενη αξία σε κάθε ένα από τα στάδια που έχουν επιλεγεί για την επιβολή του φόρου. Υπάρχουν δύο κατηγορίες:
    - 1. Σωρευτικοί φόροι επί της δαπάνης: επιβάλλονται επί της συνολικής αξίας του προϊόντος που έχει δημιουργηθεί μέχρι το κάθε φορολογούμενο στάδιο.
    - 2. Φόρος επί της προστιθέμενης αξίας: επιβαρύνει μόνο την αξία του προϊόντος που δημιουργείται ή προστίθεται σε κάθε ένα φορολογούμενο στάδιο.

Με κριτήριο την αναλογικότητα ή μη του φόρου διακρίνονται σε⁷:

1. **Αναλογικούς:** όταν ο φορολογικός συντελεστής είναι ίδιος ανεξάρτητα από το μέγεθος της φορολογικής βάσης.
2. **Προοδευτικούς:** όταν ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται με την αύξηση της φορολογικής βάσης.
3. **Αντίστροφα προοδευτικούς:** όταν ο φορολογικός συντελεστής μειώνεται όταν αυξάνεται η φορολογική βάση.

1.4. ΑΜΕΣΗ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ: ΜΕΘΟΔΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Η φοροδιαφυγή είναι φαινόμενο που εμφανίζεται σε όλες τις χώρες του κόσμου, αλλά σε διαφορετική ένταση και έκταση. Αντίστοιχα, και οι τρόποι φοροδιαφυγής είναι σε γενικές γραμμές παρόμοιοι, διαφοροποιούνται όμως σημαντικά σε ορισμένα σημεία, ανάλογα⁸:

1. με το συγκεκριμένο φορολογικό σύστημα,
2. τη λογιστική οργάνωση και το μέγεθος των επιχειρήσεων,
3. τη δομή της οικονομίας και
4. τις ικανότητες των φοροτεχνικών υπηρεσιών της συγκεκριμένης χώρας.

Στη χώρα μας η φοροδιαφυγή πραγματοποιείται σε μεγάλη έκταση εξαιτίας:

1. της ύπαρξης ενός τεράστιου αριθμού μικρών επιχειρήσεων
2. της οργανωτικής αδυναμίας των φορολογικών αρχών να ανιχνεύσουν και να περιορίσουν το φαινόμενο.

Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι οι φορολογούμενοι χρησιμοποιούν μόνο απλοϊκούς τρόπους φοροδιαφυγής. Αντίθετα, συνεχώς ανακαλύπτονται νέες περιπτώσεις καθώς οι φοροφυγάδες χρησιμοποιούν όλο και περισσότερες νέες μεθόδους ώστε να φοροδιαφεύγουν. Όμως, οι τρόποι φοροδιαφυγής δεν είναι στατικοί, αλλά δυναμικοί, και αλλάζουν ανάλογα:

⁷ Φινοκαλιώτης, Κ. και Μπάρμπας, Ι. Ν. (2001) *Δημόσια Οικονομικά Φόροι-Δημόσια Δάνεια*, Αθήνα: Σάκκουλα.

⁸ Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

1. με τις μεταβολές του φορολογικού συστήματος,
2. την τεχνολογία,
3. το βαθμό εξάπλωσης της φοροδιαφυγής,
4. το βαθμό κοινωνικής αποδοχής των φοροφυγάδων και
5. τις μεταβολές στις μεθόδους καταπολέμησής της.

Στην **άμεση** φορολογία η φοροδιαφυγή κυρίως εντοπίζεται⁹:

1. στο φόρο εισοδήματος (φυσικών και νομικών προσώπων): είναι η συνηθέστερη μέθοδος φοροδιαφυγής και αυτό οφείλεται:
  - i. στον άμεσο χαρακτήρα του φόρου
  - ii. στο ύψος του φορολογικού βάρους
  - iii. στην αδυναμία των φοροτεχνικών υπηρεσιών να ελέγξουν τα εισοδήματα από ορισμένες πηγές
  - iv. στην πολυπλοκότητα της νομοθεσίας.

Το ύψος και η έκτασή της ποικίλλουν ανάλογα με την πηγή απόκτησης του εισοδήματος του φορολογουμένου. Έτσι, για παράδειγμα στους μισθωτούς η φοροδιαφυγή είναι πολύ μικρή έως ασήμαντη ενώ στα εισοδήματα από εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις η φοροδιαφυγή είναι πολύ μεγάλη

2. φορολογία Κληρονομιών, Δωρεών και Γονικών Παροχών: η φοροδιαφυγή πραγματοποιείται πιο εύκολα εδώ με τη δήλωση και μόνο από μέρους του φορολογουμένου, μικρότερου από την πραγματική αξία της κληρονομιάς, δωρεάς ή παροχής. Αυτό ισχύει κυρίως στην περίπτωση των ακινήτων, γιατί κινητά μεγάλης αξίας ή μετρητά συνήθως αλλάζουν χέρια εύκολα και διαφεύγουν τη φορολογία.
3. Άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων: εδώ η φοροδιαφυγή εξαρτάται άμεσα από την πραγματοποίηση φοροδιαφυγής στο φόρο εισοδήματος.
4. Άμεσοι φόροι Παρελθόντων Οικονομικών Ετών: πρόκειται για βεβαιωμένα έσοδα τα οποία το Δημόσιο αδυνατεί να εισπράξει. Στην περίπτωση αυτή η φοροδιαφυγή συντελείται με τη μη καταβολή του βεβαιωμένου φόρου.

---

⁹ Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

Στην **έμμεση** φορολογία¹⁰ η φοροδιαφυγή κυρίως εντοπίζεται:

1. Δασμοί και Τέλη Εισαγομένων: κλασικός τρόπος διενέργειας δασμοδιαφυγής είναι μέσω του λαθρεμπορίου. Εκτός όμως από το οργανωμένο λαθρεμπόριο όπως τσιγάρων, το λαθρεμπόριο είναι εύκολο και στην περίπτωση αντικειμένων μεγάλης αξίας και μικρού όγκου, τα οποία επισύρουν και μεγάλους δασμούς. Τα πληρώματα των πλοίων, τα αεροσκάφη ακόμα και απλοί ταξιδιώτες μπορούν να εισάγουν αγαθά χωρίς εκτελωνισμό. Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η απόκρυψη του αγαθού, δηλώνεται μικρότερη αξία. Δασμοδιαφυγή μπορεί να γίνει και σε νόμιμες εισαγωγές όταν ο εισαγωγέας επιτυγχάνει την κατάταξη του προς εισαγωγή προϊόντος σε διαφορετική δασμολογική κλάση από την κανονική, με αποτέλεσμα να μειώνονται σημαντικά οι δασμοί.
2. Φόροι κατανάλωσης εισαγομένων: κατά τον εκτελωνισμό επιβάλλονται και μία σειρά από ειδικούς και γενικούς φόρους κατανάλωσης, χαρτόσημο εισαγομένων κ.λπ. Εάν γίνει λαθραία εισαγωγή αγαθών εκτός από τη δασμοδιαφυγή συντελείται και φοροδιαφυγή σε όλους αυτούς τους φόρους. Π.χ. στην περίπτωση λαθραίας εισαγωγής τσιγάρων, εκτός από τη δασμοδιαφυγή συντελείται και φοροδιαφυγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης καπνοβιομηχανικών προϊόντων κ.λπ.
3. Φόροι Κατανάλωσης Εγχωρίων: στην κατηγορία αυτή εμπίπτει ο Φ.Π.Α. Οι πιο γνωστοί και συνηθισμένοι τρόποι φοροδιαφυγής αυτής της κατηγορίας είναι οι εξής¹¹:
  - i. Οι αγορές και πωλήσεις χωρίς να εκδίδονται επίσημα φορολογικά παραστατικά στοιχεία, όπως ορίζει η φορολογική νομοθεσία.
  - ii. Η έκπτωση φόρων εισροών που ουδέποτε αποδόθηκαν στο Δημόσιο.
  - iii. Η αύξηση των γενικών εξόδων της επιχείρησης, με ανύπαρκτες δαπάνες, που στηρίζονται σε εικονικά τιμολόγια.

---

¹⁰ Ορισμένες φορές έχει υποστηριχτεί ότι δεν υπάρχει φοροδιαφυγή στους έμμεσους φόρους. Όμως πολλές φορές η φοροδιαφυγή είναι αναπόφευκτη και διενεργείται ταυτόχρονα με τη φοροδιαφυγή στη φορολογία εισοδήματος.

¹¹ Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

- iv. Η αλλοίωση των αριθμητικών στοιχείων των δελτίων αποστολής.
Η μέθοδος αυτή είναι αρκετά γνωστή και ονομάζεται μέθοδος της υποδιαστολής.
- v. Η μέθοδος των ηθελημένων λαθών, δηλαδή αθροιστικά λάθη ή λάθη καταχώρησης των συναλλαγών στα σχετικά βιβλία της επιχείρησης.
- vi. Η έκδοση αθεώρητων λογαριασμών, π.χ., σε διάφορα κέντρα διασκέδασης.
- vii. Η έκδοση αποδείξεων είσπραξης με χαμηλότερο ποσό από εκείνο που θα έπρεπε να αναγράφεται στην απόδειξη. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό από τους ελεύθερους επαγγελματίες.
- viii. Η μέθοδος με την οποία οι φοροφυγάδες επωφελούνται από το σύστημα επιστροφής του ΦΠΑ για εξαγωγή προϊόντων στο εξωτερικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι φορολογικές υποχρεώσεις των επιχειρήσεων επιβάλλονται κατά τη σύστασή τους και κατά τη λειτουργία τους. Όμως ποικίλουν αναλόγως με είδος της εμπορικής επιχείρησης. Στο κεφάλαιο αυτό μελετάμε τις δύο αυτές κύριες κατηγορίες φόρων ενώ επεξηγούμε τι ισχύει σε κάθε μορφή εμπορικής επιχείρησης. Επίσης, ερευνάται το ύψος των φόρων που πληρώνουν οι ελληνικές επιχειρήσεις.

2.2. Η ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Το 2010 ψηφίστηκε ένας νέος φορολογικός νόμος με τον οποίο επέρχονται σημαντικότερες αλλαγές στη φορολογία των φυσικών και νομικών προσώπων¹². Το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα εντάσσεται στο ευρύτερο νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο δεσμεύει τα κράτη-μέλη ως προς την υιοθέτηση συγκεκριμένων πρακτικών, ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση ενός ενιαίου κώδικα δεοντολογίας.

Έτσι, υπάρχουν δύο βασικές κατηγορίες φόρων που επιβάλλονται στα νομικά πρόσωπα¹³:

1. οι **φόροι κατά τη σύσταση** της εταιρείας, όπου η φορολόγηση επιβάλλεται κατά τη σύσταση, τη μετατροπή ή τη συγχώνευση του κεφαλαίου, ως «φόρος συγκέντρωσης κεφαλαίου», και,

---

¹² Νόμος 3842/2010 ΦΕΚ Α 58/23-04/2010

¹³ ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ , (2011), *Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης*, Αθήνα: ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ.

2. οι **φόροι κατά τη λειτουργία** της επιχείρησης, οι οποίοι αναφέρονται στην άμεση φορολόγηση επί των συνολικών καθαρών κερδών.

Η φορολόγηση κατά τη σύσταση ανέρχεται στο **1% επί του κεφαλαίου** και επιβάλλεται στις ημεδαπές κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, καθώς και στα υποκαταστήματα των αλλοδαπών εταιρειών. Ο φόρος επιβάλλεται στη λεγόμενη πραγματική αξία των πράξεων που υπόκεινται στο φόρο, η εξακρίβωση της οποίας γίνεται με βάση την αγοραία αξία της πράξης. Οι πράξεις που φορολογούνται είναι¹⁴:

1. η σύσταση, με την εισφορά οποιουδήποτε περιουσιακού στοιχείου,
2. η αύξηση του ενεργητικού, με εισφορά περιουσιακών στοιχείων, δάνεια, ή με εισφορά υπηρεσιών από μέλος που υπόκειται στο φόρο (εξαιρείται η αύξηση του κεφαλαίου από αναπροσαρμογή αξίας των ακινήτων),
3. η μετατροπή προσώπου που δεν υπόκειται στο φόρο σε πρόσωπο που υπόκειται στο φόρο (π.χ. μετατροπή μιας μη κερδοσκοπικής σε κερδοσκοπική επιχείρηση),
4. η συγχώνευση προσώπου που δεν υπόκειται στο φόρο με πρόσωπο που υπόκειται στο φόρο,
5. η διάθεση παγίων κεφαλαίων ή κεφαλαίων κίνησης από αλλοδαπή εταιρεία χώρας εκτός ΕΕ σε υποκατάστημά της στην Ελλάδα.

Για το οικονομικό έτος που ξεκινά την 1η Ιανουαρίου 2011, η φορολόγηση κατά τη λειτουργία συνίσταται σε δύο επιβαρύνσεις:

- **Φόρος που επιβάλλεται στα κέρδη που διανέμονται με συντελεστή 40%** (π.χ. μερίσματα, προμερίσματα, αμοιβές και ποσοστά στα μέλη Δ.Σ., διανεμόμενα κέρδη στο προσωπικό), και
- **Φόρος στα αδιανέμητα κέρδη με συντελεστή 24%** για το 2010.

Για τα επόμενα έτη, ο συντελεστής του φόρου στα αδιανέμητα κέρδη ήταν 20% (2011), 22% (2012), 21% (2013) και 20% (2014 και μετά).

Από το φόρο εκπίπτει το 5% των καθαρών κερδών προς σχηματισμό αποθεματικού. Αυτή η αφαίρεση παύει να είναι υποχρεωτική, όταν το αποθεματικό ανέλθει στο ένα τρίτο του κεφαλαίου. Επίσης, αν στα καθαρά κέρδη ημεδαπής εταιρείας περιλαμβάνονται και μερίσματα ή

---

¹⁴ ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ, (2011), *Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης*, Αθήνα: ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ.

κέρδη από τη συμμετοχή της σε άλλη ημεδαπή εταιρεία για τα οποία έχει καταβληθεί φόρος στα διανεμόμενα κέρδη, τότε σε περίπτωση διανομής των δικών της κερδών, αφαιρείται το μέρος του φόρου που έχει ήδη καταβληθεί.

Μέχρι πρότινος, ο φορολογικός συντελεστής των ανώνυμων εταιρειών επί των κερδών ήταν 24%, με επιπλέον φόρο 10% στα διανεμόμενα κέρδη. Με το νέο συντελεστή 40%, αν ο δικαιούχος είναι νομικό πρόσωπο, τότε εξαντλείται η φορολογική του υποχρέωση και δεν υπάρχει επιπλέον παρακράτηση φόρου. Επίσης, με την αύξηση αυτή, οι ημεδαπές εταιρείες δεν υφίστανται πλέον φόρο επί των κερδών που διανέμουν προς εταιρείες άλλων κρατών μελών της ΕΕ των οποίων είναι θυγατρικές (όπως ίσχυε πριν). Αν ο δικαιούχος είναι φυσικό πρόσωπο, η φορολογική υποχρέωση δεν εξαντλείται, καθώς το ποσό φορολογείται στην κλίμακα με τις γενικές διατάξεις συμψηφίζομένου του φόρου 40%. Οι νέες αυτές διατάξεις ισχύουν και για κέρδη από παρελθούσες χρήσης που διανέμονται ή κεφαλαιοποιούνται από 1 Ιανουαρίου 2011. Οι ημεδαπές επιχειρήσεις φορολογούνται στο σύνολο του εισοδήματός τους (παγκοσμίως), ενώ οι αλλοδαπές επιχειρήσεις μόνο επί του εισοδήματος που έχει αποκτηθεί στην Ελλάδα.

Οι ομόρρυθμες και οι ετερόρρυθμες εταιρείες, οι κοινωνίες αστικού δικαίου, που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα, οι αστικές κερδοσκοπικές ή μη εταιρίες, οι συμμετοχικές ή αφανείς, καθώς και οι κοινοπραξίες, φορολογούνται με 25% επί του συνολικού ποσού των καθαρών εισοδημάτων τους (έναντι 20% που ίσχυε μέχρι σήμερα) μετά την αφαίρεση¹⁵:

1. των κερδών που απαλλάσσονται από το φόρο ή φορολογούνται αυτοτελώς (τόκοι εντόκων γραμματίων Δημοσίου, τόκοι καταθέσεων), και
2. των κερδών που προέρχονται από μερίσματα ημεδαπών Α.Ε. ή συνεταιρισμών ή κερδών από μερίσματα ΕΠΕ ή από συμμετοχή σε άλλες ΟΕ, ΕΕ ή κοινοπραξίες.

Η επιχειρηματική αμοιβή υπολογίζεται στο 50% των καθαρών κερδών της εταιρείας και μέχρι τρεις ομόρρυθμους εταίρους φυσικά πρόσωπα με τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής, ανεξάρτητα αν ο δικαιούχος της αμοιβής αυτής είναι κάτοικος ημεδαπής ή αλλοδαπής. Το υπόλοιπο των κερδών (μετά τη φορολόγηση της εταιρείας) μεταφέρεται στις ατομικές φορολογικές δηλώσεις των εταίρων, δίχως άλλη φορολογική υποχρέωση (ως φορολογημένο στην πηγή).

---

¹⁵ ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ, (2011), *Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης*, Αθήνα: ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ.

Από το οικονομικό έτος 2011, τα κέρδη των ΕΠΕ φορολογούνται με συντελεστή 35% στο όνομα της εταιρείας (από 25% που ίσχυε από το 2008). Από το 2003 και μετά, η έννοια της επιχειρηματικής αμοιβής έπαψε να ισχύει για τις ΕΠΕ. Το υπόλοιπο των κερδών μεταφέρεται στις ατομικές φορολογικές δηλώσεις των εταίρων, δίχως άλλη φορολογική υποχρέωση.

Επιπλέον του φόρου αυτού, επιβάλλεται και συμπληρωματικός φόρος με συντελεστή 3% στο εισόδημα από ακίνητα που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα. Ο φόρος αυτός δεν μπορεί να υπερβεί το ποσό του φόρου εισοδήματος. Για τις εταιρείες offshore που έχουν ακίνητα στην Ελλάδα, ο συντελεστής αυτός είναι 15%.

Το ποσοστό των εκπιπόμενων δαπανών συντήρησης, ενοικίασης, επισκευής και κυκλοφορίας είναι 70% (από 60% που ήταν πριν) για επιβατικά οχήματα Ι.Χ. έως 1600 κυβικά εκατοστά και 35% (από 25%) για οχήματα άνω των 1600 κυβικών εκατοστών. Φορολογία των κερδών από την πώληση μετοχών επιβάλλεται μόνο αν η πώληση γίνει εντός τριών ή δώδεκα μηνών από την απόκτησή τους. Για τα κέρδη αυτά προβλέπεται παρακράτηση 20% αν η πώληση των μετοχών γίνει μέσα σε τρεις μήνες από την απόκτησή τους, και 10% αν γίνει μέσα σε 12 μήνες. Το ποσό των φόρων αυτών αφαιρείται από το φόρο επί των κερδών που υπολογίζεται με τις ισχύουσες διατάξεις.

Για τις οικοδομικές επιχειρήσεις, η φορολόγηση γίνεται επί των ακαθάριστων εσόδων τους, με συντελεστή φορολόγησης 20% (αυξήθηκε από 15%).

Εκτός από τους προαναφερθέντες φόρους εισοδήματος, οι επιχειρήσεις υποχρεούνται και σε ασφαλιστικές εισφορές (εισφορές κοινωνικής ασφάλισης): πρόκειται για την υποχρέωση καταβολής ασφαλιστικών εισφορών από τον εργοδότη, η οποία υπολογίζεται ως ποσοστό επί των ακαθάριστων αποδοχών του εργαζομένου. Τα ποσοστά των εισφορών μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το είδος της επιχείρησης, την περιοχή όπου έχει την έδρα της και το είδος της εργασίας. Για παράδειγμα, οι κρατήσεις ΙΚΑ-TEAM που επιβαρύνουν τον εργοδότη ανέρχονται στο 28,06%, ενώ ισχύουν και ειδικές εισφορές επαγγελματικού κινδύνου και για τα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα.

Το Κέντρο Μελετών και Έρευνας του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών, σε συνεργασία με τους Γιάννη Βαρουφάκη και Τάσο Πάτωκο, πραγματοποίησαν μία μελέτη για τη φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσεως. Διαπιστώθηκε λοιπόν¹⁶:

1. Η εχθρότητα προς τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με τις νέες χώρες της Ε.Ε. (συμπεριλαμβανομένων της Βουλγαρίας, Ρουμανίας κ.λπ.), η οποία είναι δυσανάλογη τόσο του συντελεστή φορολόγησης των επιχειρήσεων όσο και του συντελεστή όλων των επιβαρύνσεων των επιχειρήσεων (εν γένει φόροι, δημοτικά τέλη, εισφορές κ.λπ.).
2. Η εχθρότητα προς τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με όλες τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. (νέων και παλαιών) που είναι δυσανάλογη του ποσοστού του τζίρου που καταβάλουν οι επιχειρήσεις στο δημόσιο.

Το ελληνικό κράτος βρίσκει πολλούς τρόπους να στρέφεται εναντίον των επιχειρήσεων ανεξάρτητα από τις οικονομικές επιβαρύνσεις που τους επιβάλει. Οι συνεχείς αλλαγές των κανόνων, η γραφειοκρατία, η διαφθορά των δημόσιων λειτουργιών με τους οποίους αναγκάζεται η επιχείρηση να διαπραγματεύεται, η πολυπλοκότητα των νόμων, η καθυστέρηση των δικαστικών ενεργειών, η συστηματική καθυστέρηση εξόφλησης από την μεριά του μεγάλου οφειλέτη (του ίδιου του δημοσίου) - όλα αυτά συνιστούν το ακανθώδες τοπίο μέσα στο οποίο καλείται η ελληνική επιχείρηση να παράξει ανταλλακτικές και χρηστικές αξίες.

Από την άλλη μεριά, είναι αλήθεια ότι η συνεισφορά του επιχειρηματικού κόσμου στα δημόσια έσοδα είναι τόσο χαμηλή που προκαλεί το δημόσιο αίσθημα και «νομιμοποιεί» τις περιοδικές αντι-επιχειρηματικές επιδρομές του κράτους. Σε μια κοινωνία όπου οι μισθωτοί συνεισφέρουν το 74% των φόρων φυσικών προσώπων, όπου το 99,5% των μικρομεσαίων νομικών προσώπων πληρώνουν φόρο, κατά μέσον όρο €6100, είναι λογικό η κοινωνία να είναι καχύποπτη προς τις παρακλήσεις των εκπροσώπων των επιχειρήσεων για την δημιουργία ενός φιλικότερου περιβάλλοντος προς το επιχειρείν¹⁷.

Το απλό συμπέρασμα είναι ότι η χώρα μας έχει εγκλωβιστεί σε έναν φαύλο κύκλο αμοιβαίας καχυποψίας μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και του κράτους. Αποτέλεσμα αυτής της αμοιβαίας καχυποψίας είναι, από την μία μεριά, τα χαμηλά έσοδα του δημοσίου από τις

---

¹⁶ ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ, (2011), *Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης*, Αθήνα: ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ.

¹⁷ ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ, (2011), *Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης*, Αθήνα: ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ.

επιχειρήσεις και, από την άλλη, ένα ιδιαίτερα εχθρικό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις το οποίο τις στερεί την δυνατότητα τόσο να αυξήσουν τον δικό τους κύκλο εργασιών όσο και την συνεισφορά τους στα δημόσια ταμεία. Για να σπάσει αυτός ο κύκλος χρειάζονται γενναίες κινήσεις και από τις δύο πλευρές, εφόσον βέβαια το κράτος αποφασίσει ότι θα πάψει να αποτελεί τον χειρότερο εχθρό τόσο των επιχειρήσεων όσο και του εαυτού του.

2.3. ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Στην Ελλάδα το 2011¹⁸ υπήρχαν δύο κατηγορίες επιχειρήσεων ως προς τις δηλώσεις:

1. Αυτές που δήλωναν ετήσια κέρδη μικρότερα από 1,2 εκατομμύρια ευρώ και στο σύνολό τους αριθμούσαν 220.000 επιχειρήσεις και πλήρωναν φόρο κατά μέσο όρο 5.400 € ετησίως.
2. Αυτές που δήλωναν ετήσια κέρδη μικρότερα από 1,2 εκατομμύρια ευρώ και στο σύνολό τους ήταν μόλις 901 επιχειρήσεις και που αποτελούν το 0,4% των ελληνικών επιχειρήσεων. Αυτές πλήρωναν το 61% των φόρων με ετήσιο μέσο όρο 2,1 εκατομμύρια €.
3. που δήλωναν μεγαλύτερα κέρδη. Οι δεύτερες, που αποτελούν **το 0,4%** των ελληνικών επιχειρήσεων, πλήρωναν **το 61%** των φόρων.

Από τα παρακάτω στοιχεία προκύπτει πως κατά το 2011 το 8% των φορολογούμενων πλήρωνε το 69% των φόρων φυσικών προσώπων, και το 0,4% των επιχειρήσεων πλήρωνε το 61% των φόρων νομικών προσώπων στη χώρα μας.

Πίνακας 1: Πλήθος ελληνικών επιχειρήσεων και των φόρων που πληρώνουν από το 2006-2011

¹⁸ Τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν αναλυτικά επίσημα στοιχεία από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ)

Με κέρδη <1.200.000 €						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Πλήθος επιχειρήσεων	190.839	202.767	212.115	220.131	223.989	220.137
% του συνόλου	99,5%	99,40%	99,40%	99,40%	99,50%	99,60%
Φορολογητέα κέρδη (εκατομ. €)	4.817	5.313	6.037	6.006	5.469	5.018
% του συνόλου	33%	31%	31%	36%	36%	39%
Κύριος και Συμπληρωματικός Φόρος (εκατομ.€)	1.403	1.411	1.414	1.400	1.276	1.186
% του συνόλου	32%	30%	30%	34%	35%	39%

Με κέρδη >1.200.000 €						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Πλήθος επιχειρήσεων	969	1.132	1.353	1.232	1.101	901
% του συνόλου	0,5%	0,60%	0,60%	0,60%	0,50%	0,40%
Φορολογητέα κέρδη (εκατομ. €)	9.610	11.677	13.366	10.704	9.604	7.793
% του συνόλου	67%	69%	69%	64%	64%	61%

Κύριος και Συμπληρωματικός Φόρος (εκατομ.€)	3.044	3.336	3.299	2.658	2.347	1.880
% του συνόλου	68%	70%	70%	66%	65%	61%

ΠΗΓΗ: http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

Όμως αυτή η κατάσταση φαίνεται πως άλλαξε τα τελευταία χρόνια και πιο συγκεκριμένα για το φορολογικό έτος 2014 υπάρχει μια θεαματική μετατόπιση των εισοδημάτων προς τα κάτω (τα φυσικά πρόσωπα που δηλώνουν έσοδα άνω των 42.000 δεν είναι πια το 8% αλλά είναι μόνο το 1,6% και μια παράλληλη μετατόπιση των φορολογικών βαρών στα μεσαία στρώματα.

Πίνακας 2: Συνολικό Δηλωθέν Εισόδημα ανά Κλίμακα και Επαγγελματική Κατηγορία έτους 2014

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Συνολικός αριθμός φορολογουμένων (σε εκατομ.)	% του Συνόλου των φορολογουμένων	Συνολικό Δηλωθέν Εισόδημα (δισ €)	% του Συνόλου Εισοδημάτων	Συνολικός Φόρος (δισ €)	% του Συνολικού Φόρου
0 - 12.000	5.06	68,90%	22.97	31,10%	0.89	11,10%
12.000 - 42.000	2.16	29,50%	41.12	55,60%	4.79	59,50%
> 42.000	0.12	1,60%	9.84	13,30%	2.7	29,50%
ΣΥΝΟΛΟ	7.34	100%	73.93	100%	8.6	100%

Κλιμάκιο Εισοδήμα τος (€)	Μισθωτοί και Συνταξιούχοι		Ελεύθεροι Επαγγελματίες		Λοιποί	
	% του Συνόλου Αριθμού των φορολογουμέ νων	% του Συνόλου Εισοδημά των	% του Συνόλου Αριθμού των φορολογουμέ νων	% του Συνόλου Εισοδημά των	% του Συνόλου Αριθμού των φορολογουμέ νων	% του Συνόλου Εισοδημά των
0 - 12.000	65,00%	35,80%	78,10%	25,80%	98,20%	58,30%
12.000 - 42.000	34,10%	58,30%	17,50%	39,40%	1,60%	21,30%
> 42.000	0,80%	5,90%	4,40%	34,80%	0,20%	20,40%
ΣΥΝΟΛΟ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

ΠΗΓΗ: http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετηθούν ξεχωριστά το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας και ποια είναι η μεταξύ τους σχέση. Επίσης θα ερευνηθούν τα κίνητρα που ωθούν στις δύο αυτές μορφές καθώς και το ύψος της κάθε μιας στην Ελλάδα και Ε.Ε.

3.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Ο ορισμός του φαινομένου της φοροδιαφυγής δεν είναι καθόλου εύκολος εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των φόρων και τις ιδιαιτερότητες που αυτοί έχουν. Επίσης η επαγγελματική ιδιότητα και οι ιδιαίτερες συνθήκες του κάθε φορολογούμενου προσφέρουν διαφορετικές ευκαιρίες φοροδιαφυγής και καθιστούν προβληματική τη διατύπωση ενός ενιαίου ορισμού. Εάν προστεθούν και οι δυσκολίες ουσιαστικής διάκρισης μεταξύ φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής, τότε γίνεται αντιληπτή η έκταση και το μέγεθος των δυσκολιών που υπάρχουν στη διατύπωση ενός ορισμού.

Ωστόσο υπάρχουν ορισμοί που προσπαθούν να περικλείσουν κατά το δυνατόν όλα τα παραπάνω προβλήματα και που είναι οι εξής¹⁹:

1. Το τμήμα εκείνο του εισοδήματος (στο οποίο βέβαια αντιστοιχεί ένα ποσό φόρου), το οποίο θα έπρεπε, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία, να δηλώνεται

---

¹⁹ Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

- εθελοντικά στις αρμόδιες φορολογικές αρχές και για οποιοδήποτε λόγο δε δηλώνεται και δεν φορολογείται.
2. Το τμήμα εκείνο των έμμεσων φόρων και λοιπών άμεσων φόρων, το οποίο με βάση την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία θα έπρεπε να εισπράττεται και να αποδίδεται εθελοντικά στο κράτος και για οποιοδήποτε λόγο δε φθάνει ποτέ στο δημόσιο ταμείο.
  3. Οι τόκοι (ή η τιμαριθμική προσαρμογή) που αντιστοιχούν στο τμήμα εκείνο των φόρων που καταβάλλονται με καθυστέρηση (πέραν του οικείου δημοσιονομικού έτους και συνήθως μετά από κάποια «ρύθμιση»).
  4. Το ποσό των φόρων που δεν εισπράχθηκε λόγω της ύπαρξης φορολογικών απαλλαγών και κινήτρων, χωρίς όμως να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα για το οποίο χορηγείται η απαλλαγή.

3.3. ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΥΠΑΡΞΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Τα κίνητρα για την ύπαρξη της φοροδιαφυγής είναι τα εξής²⁰:

1. Στις δυτικές χώρες η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος του φορολογουμένου, που προκύπτει από την απόκρυψη εισοδήματος, θεωρείται ως το κυριότερο αίτιο για φοροδιαφυγή. Ως προσδιοριστικοί παράγοντες θεωρούνται:
  - i. το ύψος του δημοσιονομικού βάρους και ιδιαίτερα οι υψηλοί οριακοί συντελεστές και
  - ii. το επίπεδο της φορολογικής ηθικής.
2. Η ύπαρξη εκτεταμένης παραοικονομίας, όχι για λόγους φοροδιαφυγής, αλλά για παράκαμψη ρυθμίσεων, κανόνων κ.λπ., εξαναγκάζει πολλές φορές και σε «παράλληλη» φοροδιαφυγή, προκειμένου να μην αποκαλυφθεί η υπόγεια δραστηριότητα. Εδώ δηλαδή η φοροδιαφυγή είναι το αποτέλεσμα και η παραοικονομία το «αίτιο».

---

²⁰ Παυλόπουλος, Π. (1987) *Η Παραοικονομία στην Ελλάδα. Μία Πρώτη Ποσοστική Οριοθέτηση*, Αθήνα: IOBE.

3. Η ύπαρξη εκτεταμένης φοροδιαφυγής αποτελεί αιτία πρόσθετης φοροδιαφυγής. Δηλαδή φορολογούμενοι που δεν έχουν καμιά πρόθεση ή επιθυμία να φοροδιαφύγουν εξαναγκάζονται σε φοροδιαφυγή. Έτσι, π.χ., ένας εργαζόμενος ο οποίος απασχολείται σε έναν εργοδότη που φοροδιαφεύγει και ή δεν του δίνει καθόλου «βεβαίωση αποδοχών» ή του δίνει βεβαίωση με αποδοχές μικρότερες από τις πραγματικές, εξαναγκάζεται ή να φοροδιαφύγει ή να χάσει την εργασία του.
4. Τέλος, άλλοι λόγοι όπως η αντίληψη για το ρόλο του κράτους, η άγνοια ή η επιθυμία αποφυγής διατυπώσεων κ.λπ., κάνουν τα άτομα να είναι απρόθυμα να υποβάλλουν δηλώσεις στην εφορία, ακόμη και όταν η υποβολή δήλωσης δεν συνεπάγεται καταβολή φόρου. Γενικά, όσο περισσότερο πολύπλοκο και ασαφές είναι το φορολογικό σύστημα και όσο πιο απρόσιτες είναι οι φορολογικές αρχές (για πληροφορίες κ.λπ.) τόσο πιο εκτεταμένη είναι η φοροδιαφυγή που οφείλεται σ' αυτούς τους λόγους.

3.4. ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το ύψος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα δεν είναι γνωστό καθώς μόνο εκτιμήσεις έχουν γίνει σε διάφορες μελέτες οι οποίες και μετρούν στοιχεία ενδεικτικά του μεγέθους της αλλά δεν μετρούν ακριβώς την ίδια τη φοροδιαφυγή. Ωστόσο, μπορούμε να συμπεράνουμε το μέγεθός της από τα στοιχεία αυτά.

Αρχικώς θα πρέπει να δούμε τα έσοδα του ελληνικού κράτους τα οποία ετησίως υπολογίζονται σε 50 δις € με τα οποία καλύπτει όλα τα έξοδα για²¹:

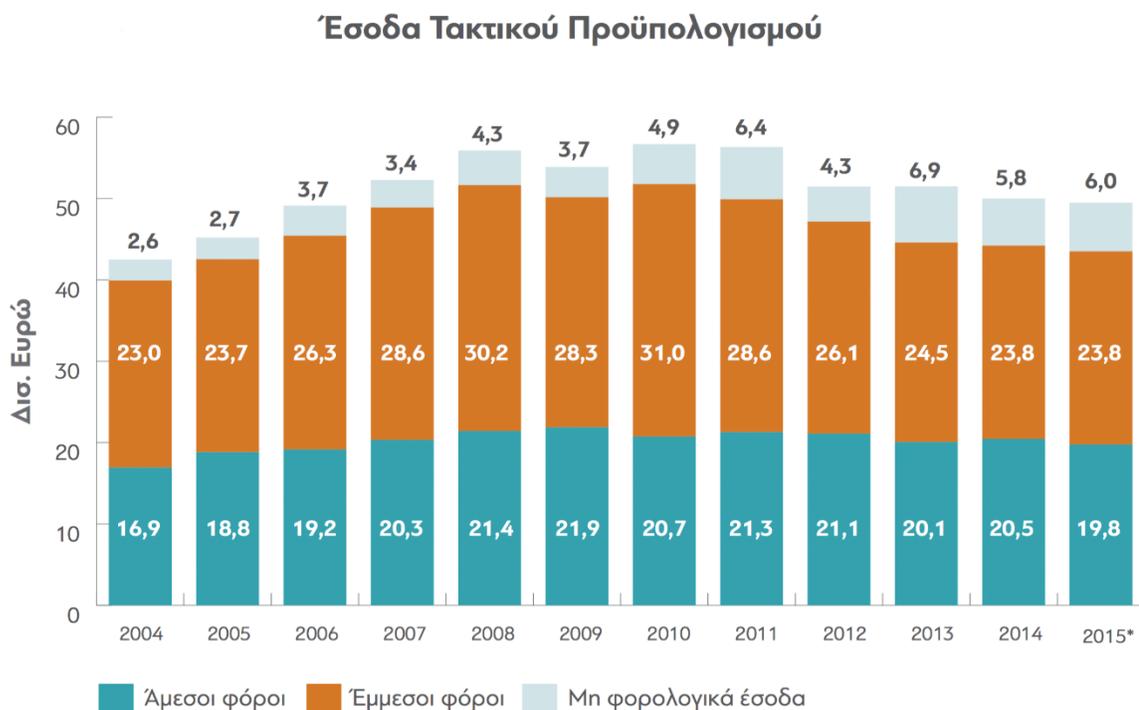
1. τη λειτουργία του
2. την αποπληρωμή των δανείων που είναι 12 δις € το χρόνο
3. την πληρωμή των συντάξεων που είναι 28 δις €
4. τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων που είναι 15 δις €

---

²¹ http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

Εκτός από αυτές τις υποχρεώσεις πρέπει να εξασφαλίσει και πρωτογενή πλεονάσματα τα επόμενα χρόνια λόγω των συμφωνιών που έχει κάνει με τους δανειστές του.

Διάγραμμα 1: Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού Ελληνικού κράτους 2004-2015

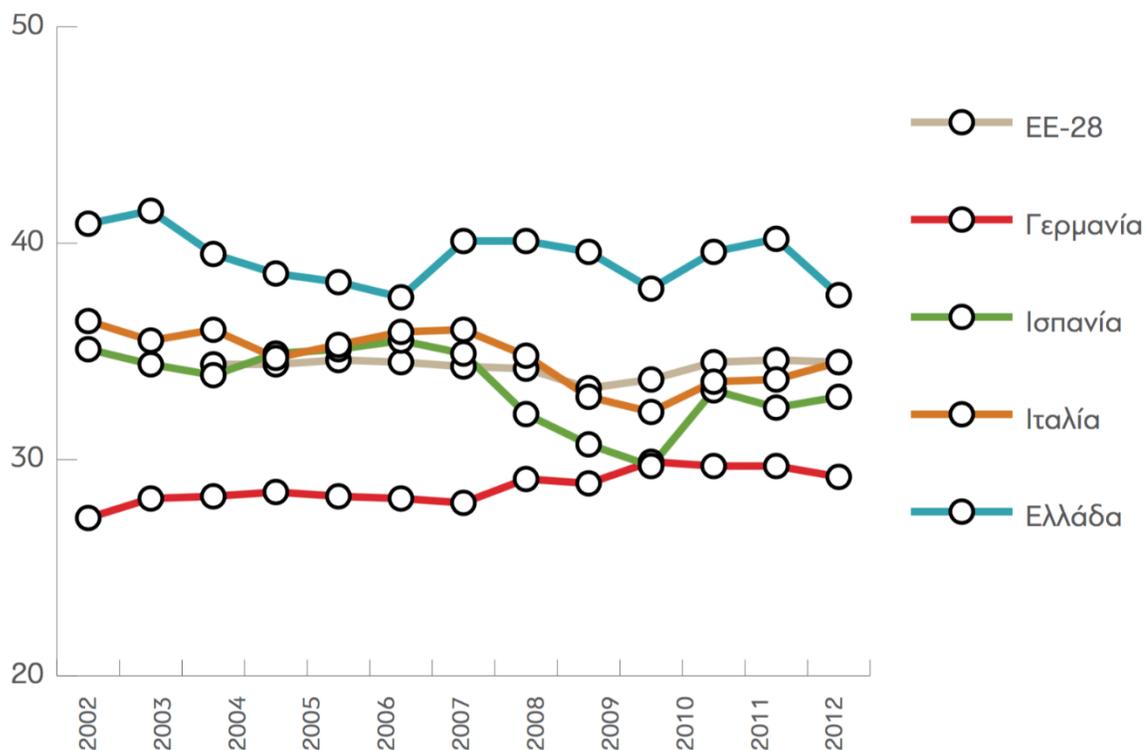

Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία για το 2015, το 88% αυτών των εσόδων του κεντρικού κράτους (δεν περιλαμβάνουν τις ασφαλιστικές εισφορές που εισπράττουν τα ταμεία) προέρχονται από τη φορολογία, και τα υπόλοιπα από άλλες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των αποκρατικοποιήσεων. Από τα φορολογικά έσοδα, οι άμεσοι φόροι φέρνουν περίπου €20 δισ., ενώ οι έμμεσοι (ΦΠΑ, φόροι καυσίμων, καπνών κ.λπ.) φέρνουν περίπου €24 δισ. Οι έμμεσοι φόροι θεωρούνται ως πιο άδικοι καθώς πλήττουν εξίσου τους πλούσιους και τους φτωχούς. Στους άμεσους φόρους στηρίζονται κυρίως τα φορολογικά συστήματα των ανεπτυγμένων χωρών ενώ στους έμμεσους τα φορολογικά συστήματα αναπτυσσόμενων ή τριτοκοσμικών χωρών.

Διάγραμμα 2: Έμμεσοι φόροι ως ποσοστό των συνολικών φόρων (%)

Έμμεσοι Φόροι ως Ποσοστό των συνολικών φόρων (%)

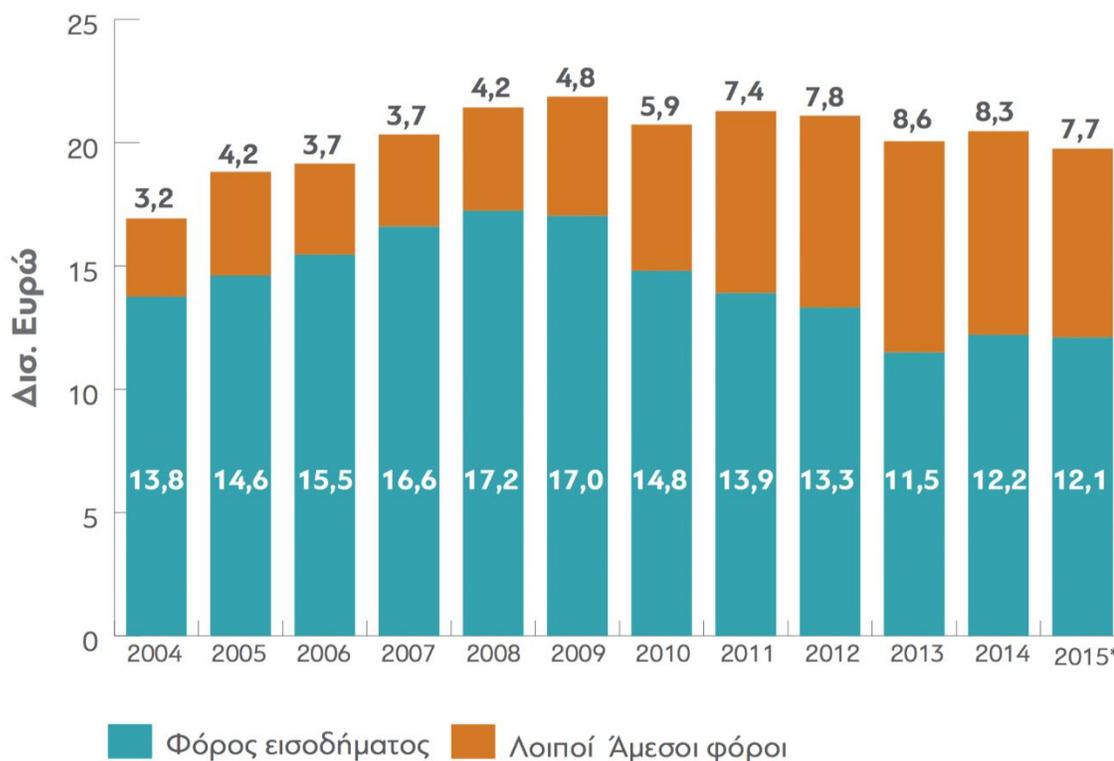

Πηγή: ΟΟΣΑ, EU DG Taxation and Customs Union, Eurostat

Όπως παρατηρούμε από το παραπάνω διάγραμμα τα έσοδα της χώρας μειώνονται σταθερά από το 2010 και μετά, με τη μεγαλύτερη μείωση να εμφανίζεται στους έμμεσους φόρους. Στους άμεσους, έχουν μειωθεί ραγδαία οι εισπράξεις από το φόρο εισοδήματος (από 17,2 δισ το 2008 σε 12,1 δισ. το 2015) -πράγμα αναμενόμενο, καθώς έχουν μειωθεί ραγδαία και τα εισοδήματα των πολιτών. Ταυτόχρονα, όμως, μέσα στην κρίση αυξήθηκαν θεαματικά οι υπόλοιποι άμεσοι φόροι, ενώ προστέθηκαν και καινούριοι (εισφορά αλληλεγγύης, ΕΝΦΙΑ), με αποτέλεσμα η μείωση των εσόδων από άμεσους φόρους για το κράτος να αμβλυνθεί, όπως παρατηρούμε από το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 3: Εξέλιξη των άμεσων φόρων του ελληνικού κράτους ετών 2004-2015

Άμεσοι Φόροι

Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

Για να απαντηθεί πόσο είναι το ύψος της φοροδιαφυγής θα πρέπει αρχικώς θα δούμε ποιοι είναι αυτοί που φοροδιαφεύγουν. Αυτοί είναι οι αυτοαπασχολούμενοι και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις. Από τις Ηνωμένες Πολιτείες μέχρι τη Γερμανία, και από την Ιταλία μέχρι τη Βουλγαρία, παντού οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και πολλοί ελεύθεροι επαγγελματίες κατά κανόνα δηλώνουν στις Αρχές μικρότερο ποσοστό του εισοδήματός τους από ό,τι οι μισθωτοί ή οι μεγάλες επιχειρήσεις, επειδή η πιθανότητα εντοπισμού τους είναι παντού πολύ χαμηλή, και το κίνητρο να κόψουν αποδείξεις και να δηλώσουν τα εισοδήματά τους μικρότερο. Παρ' όλη τη φορολογική κουλτούρα, παρ' όλο το ύψος των προστίμων, μια πολύ μικρή επιχείρηση στη Γερμανία μπορεί κάλλιστα να μην κόβει αποδείξεις για μέρος των πωλήσεών της χωρίς να εντοπιστεί, και χωρίς συνέπειες²².

²² http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

Αυτό το φαινόμενο έχει μικρότερες συνέπειες στα φορολογικά έσοδα των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών για έναν απλό λόγο: Επειδή οι πολύ μικρές επιχειρήσεις σε αυτές τις οικονομίες είναι λίγες, και οι αυτοαπασχολούμενοι μικρό ποσοστό του εργατικού δυναμικού. Αυτό είναι ένα πολύ κρίσιμο χαρακτηριστικό του ελληνικού φορολογικού προβλήματος: Στην Ελλάδα το ποσοστό της αυτοαπασχόλησης είναι διπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (34%). Σύμφωνα με μελέτες, το ποσοστό των μη-δηλωθέντων εισοδημάτων των αυτοαπασχολούμενων κυμαίνεται στο 57-58,6%, ενώ για τους μισθωτούς το αντίστοιχο ποσοστό είναι 0,5-1%. Οι απασχολούμενοι σε πολύ μικρές επιχειρήσεις (0-9 ατόμων) στην Ελλάδα είναι διπλάσιοι από ό,τι ισχύει στην Ε.Ε. -ένα ιλιγγιώδες 59%. Το δε ποσοστό των εργαζομένων σε μεγάλες επιχειρήσεις (με πάνω από 250 υπαλλήλους) είναι μόλις 13% για την Ελλάδα, έναντι 33% της Ε.Ε. Το πρόβλημα εδώ είναι ότι οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν πιο εύκολα να απασχολούν αδήλωτους εργαζόμενους, αποφεύγοντας την καταβολή φορολογικών και ασφαλιστικών εισφορών, ενώ κόβουν σπανιότερα αποδείξεις και αποδίδουν λιγότερο ΦΠΑ²³.

Επίσης, οι πολίτες που έχουν υψηλά εισοδήματα πληρώνουν και την πλειοψηφία των φόρων στη χώρα. Ταυτόχρονα, όμως, πολίτες με πολύ υψηλά εισοδήματα, ένα πολύ μικρό υποσύνολο των 400.000 που δηλώνουν εισόδημα άνω των 42.000 ευρώ το χρόνο, έχουν στη διάθεσή τους μια σειρά από εργαλεία φοροαποφυγής, όπως την ίδρυση offshore εταιρειών, shell corporations, trusts και άλλων νομικών οντοτήτων. Σύμφωνα με μελέτες, το 8% της περιουσίας φορολογούμενων παγκοσμίως βρίσκεται σε φορολογικούς παραδείσους²⁴.

Στην Ελλάδα, τα συχνότερα εργαλεία που έχουν χρησιμοποιηθεί γι' αυτό το σκοπό είναι η μεταβίβαση ακινήτων σε εξωχώριες εταιρείες (ένα φαινόμενο που εν μέρει αντιμετωπίζεται με έναν ειδικό φόρο που επιβάλλεται σε τέτοια ακίνητα) και με την αλλαγή φορολογικής κατοικίας, ενίοτε και με τεχνητά μέσα. Πιο συγκεκριμένα:

1. Τα νομικά πρόσωπα φοροδιαφεύγουν με μια σειρά από μεθόδους όπως:

- i. η έκδοση ή λήψη εικονικών τιμολογίων, μια πρακτική συνήθης κυρίως σε μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που στοχεύει ταυτόχρονα στη μείωση του φόρου εισοδήματος και του ΦΠΑ, και την εμφάνιση εικονικών ζημιών.

²³ http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

²⁴ http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

- ii. Η εμφάνιση εικονικών δαπανών της επιχείρησης.
2. Οι επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις μεθόδους των νομικών προσώπων αλλά συνήθως:
- i. πραγματοποιούν ενδοκοινοτικές συναλλαγές
  - ii. καταφεύγουν στην απάτη τύπου «Καρουζέλ» όπου διεξάγεται φοροαποφυγή εντός πολυεθνικών ομίλων με ενδοομιλικές συναλλαγές,

Είναι προφανές ότι αυτή η φοροδιαφυγή/φοροαποφυγή, αν και σοβαρή, είναι αφ' ενός πολύ δύσκολο να εντοπιστεί από μεμονωμένα κράτη, και αφ' ετέρου πολύ μικρότερης κλίμακας και κόστους για τα δημόσια έσοδα από τη φοροδιαφυγή των αυτοαπασχολούμενων και των μικρών επιχειρήσεων.

3.5. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ένας ορισμός ο οποίος επικρατεί για την παραοικονομία την εντοπίζει ως το τμήμα εκείνο της οικονομικής δραστηριότητας το οποίο ενώ θα έπρεπε κανονικά να καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς, δεν γίνεται έτσι²⁵. Ωστόσο ο Παυλόπουλος²⁶ την ορίζει ως το τμήμα εκείνο της οικονομικής δραστηριότητας, το οποίο θα έπρεπε να περιλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν, αφού δημιουργεί προστιθέμενη αξία, βάση της εθνικολογιστικής πρακτικής αλλά για διάφορους λόγους δεν καθίσταται δυνατό να καταγραφεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες μετρήσεως.

Έτσι λοιπόν, με βάση τους παραπάνω ορισμούς βγαίνουν ορισμένα συμπεράσματα²⁷:

1. Για να περιληφθεί μια οικονομική δραστηριότητα παραοικονομία, πρέπει να δημιουργεί προστιθέμενη αξία.

---

²⁵ Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

²⁶ Παυλόπουλος, Π. (1987) *Η Παραοικονομία στην Ελλάδα. Μία Πρώτη Ποσοστική Οριοθέτηση*, Αθήνα: ΙΟΒΕ.

²⁷ Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

2. Η δημιουργία προστιθέμενης αξίας είναι αναγκαία, αλλά όχι και ικανή συνθήκη. Δραστηριότητες οι οποίες σύμφωνα με πάγια τακτική των εθνικών λογαριασμών καταγράφονται δεν περιλαμβάνονται και στην έννοια της παραοικονομίας.
3. Η μη καταγραφή είναι δυνατό να οφείλεται:
  - i. σε ηθελημένες ενέργειες απόκρυψης της οικονομικής δραστηριότητας από τις οικονομικές μονάδες,
  - ii. σε ανεπάρκεια των υπηρεσιών εθνικών λογαριασμών.

Έτσι το μέγεθος της παραοικονομίας σε μία χώρα είναι αρνητική συνάρτηση της οργάνωσης και των δυνατοτήτων των υπηρεσιών των εθνικών λογαριασμών και θετική συνάρτηση των προσπαθειών απόκρυψης.

3.6. ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΥΠΑΡΞΗ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τα κίνητρα για την ύπαρξη της παραοικονομίας είναι τα εξής²⁸:

1. κίνητρα που σχετίζονται με:
  - i. την αποφυγή πληρωμής φόρων,
  - ii. την αποφυγή εισφορών στην κοινωνική ασφάλιση και
  - iii. διάφορες άλλες κυρίως δασμοφορολογικής φύσεως, επιβαρύνσεις.
2. Κίνητρα που σχετίζονται με την παράκαμψη ενός πλήθους κανονισμών, ρυθμίσεων κ.λπ. με τους οποίους το σύγχρονο κράτος παρεμβαίνει και ρυθμίζει την οικονομική δραστηριότητα. Εδώ θα πρέπει να περιληφθούν και ορισμένες συλλογικές συμβάσεις με εργατικά σωματεία, οι οποίες έχουν τις ίδιες επιπτώσεις με τις κρατικές ρυθμίσεις. Από το σύνολο των ρυθμίσεων, παρεμβάσεων κ.λπ., ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την παραοικονομία παρουσιάζουν οι εξής επιμέρους περιπτώσεις:
  - i. Οι σχετιζόμενες με την αγορά εργασίας (κατώτερο ημερομίσθιο, απασχόληση ανηλίκων, αμοιβή γυναικών, απασχόληση αλλοδαπών,

---

²⁸ Παυλόπουλος, Π. (1987) *Η Παραοικονομία στην Ελλάδα. Μία Πρώτη Ποσοστική Οριοθέτηση*, Αθήνα: IOBE.

ασφάλεια εργαζομένων στους χώρους δουλειάς, ανώτατο όριο αποδοχών κ.λπ.).

- ii. Οι σχετιζόμενες με την αγορά συναλλάγματος.
- iii. Οι σχετιζόμενες με κανονισμούς για την προστασία του περιβάλλοντος.
- iv. Οι σχετιζόμενες με την απαγόρευση παραγωγής, εμπορίας κ.λπ. αγαθών από τον ιδιωτικό τομέα γενικά.

3. Η τρίτη κατηγορία κινήτρων αναφέρεται στην ανεπάρκεια της δημόσιας διοίκησης, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, ως κινήτρου για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην υπόγεια οικονομία. Εδώ δεν πρόκειται για την υψηλή φορολογία ή τις παρεμβάσεις των μηχανισμών του κράτους. Αργοπορίες, αοριστίες, ατέρμονες διατυπώσεις, έλλειψη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου κ.λπ., είναι μερικά μόνο παραδείγματα που είναι ασυμβίβαστα με την ταχύτητα και την πολυπλοκότητα της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας. Οι οικονομικές μονάδες, για να αποφύγουν καθυστερήσεις, ακυρώσεις συμβολαίων, κακή φήμη στο εξωτερικό κ.λπ. ή για να προχωρήσουν σε νέες, μη προβλεπόμενες από το θεσμικό πλαίσιο εργασίες προτιμούν να καταφεύγουν στην παραοικονομία. Έτσι, το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας επηρεάζει επίσης το μέγεθος αλλά και το «είδος» της παραοικονομίας.
5. Νέες τεχνολογίες και νέοι τρόποι οργάνωσης δημιούργησαν σημαντικές δυνατότητες «αποκέντρωσης» της παραγωγής (φασόν, υπεργολαβίες, ηλεκτρονικοί υπολογιστές στο σπίτι κ.λπ.), επιτυγχάνοντας ευελιξία και αποφεύγοντας πολλές επιβαρύνσεις (π.χ. ασφαλιστικές εισφορές). Είναι γενικά δεκτό η αντίχρεση και η καταγραφή της παραγωγής, η οποία συντελείται σε μικρές διάσπαρτες μονάδες ή κατ' οίκον είναι πολύ περισσότερο δυσχερής από ό,τι στην περίπτωση των μεγάλων μονάδων. Αντίστοιχα βέβαια, οι δυνατότητες απόκρυψης της δραστηριότητας αυξάνουν. Διεθνώς η τάση για την «αποκέντρωση» της παραγωγής είναι σαφώς ανοδική.
6. Η ανεπάρκεια της κρατικής μηχανής, αλλά από τη σκοπιά των «δυνατοτήτων». Όσο πιο ανεπαρκής είναι η λειτουργία κρατικής μηχανής και όσο μικρότερη είναι η πιθανοί αποκάλυψης της υποδόριας δραστηριότητας, τόσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος της παραοικονομίας.

Γενικά, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι όσο μεγαλύτερη είναι η έκταση και η ένταση των παρεμβάσεων και του ρυθμιστικού ρόλου του κράτους στην οικονομία, τόσο περισσότερες και αυστηρότερες είναι οι σχετικές ρυθμίσεις, κανόνες κ.λπ., και όσο αναποτελεσματικότερη είναι η δημόσια διοίκηση, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα ανάπτυξης της παραοικονομίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οικονομίες κεντρικού σχεδιασμού, όπου οι ευκαιρίες για παραοικονομική δραστηριότητα είναι πάρα πολλές, επειδή απαγορεύεται αυτή καθ' εαυτή η άσκηση από τον ιδιωτικό τομέα πολλών δραστηριοτήτων. Δεν είναι υπερβολή να λεχθεί ότι η απαγόρευση μιας δραστηριότητας δημιουργεί τις καλύτερες προϋποθέσεις για ευρείας κλίμακας παραοικονομική δραστηριότητα²⁹.

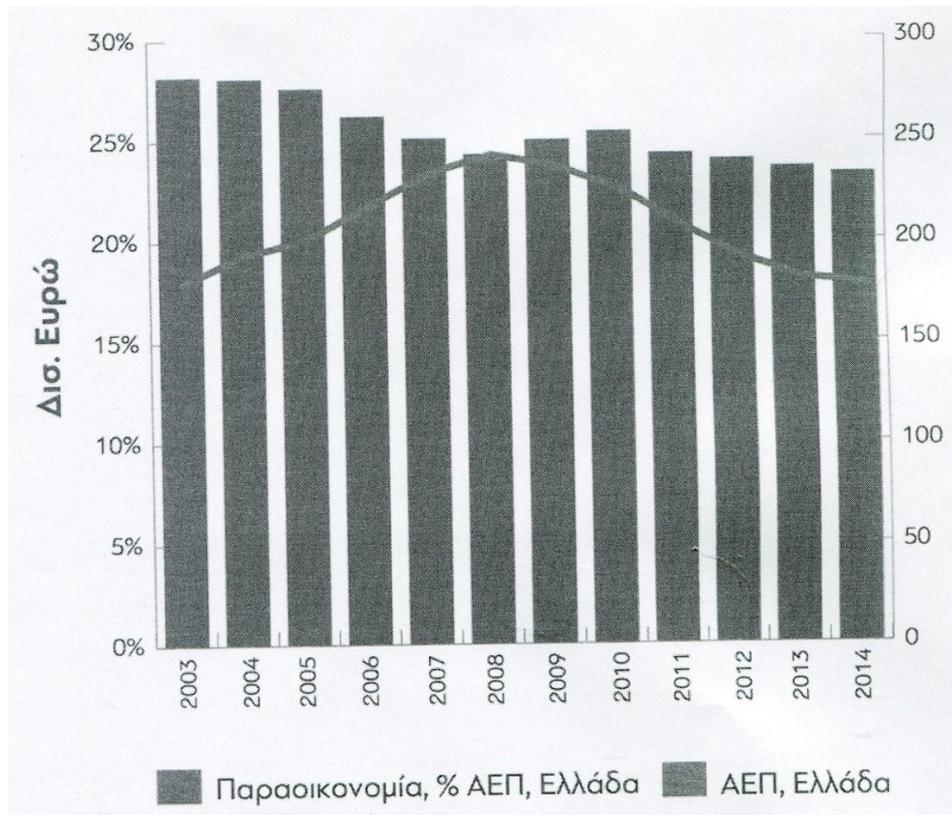
3.7. ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ε.Ε.

Το μεγαλύτερο μέρος της παραοικονομίας (σχεδόν τα 2/3) οφείλεται στην αδήλωτη εργασία. Κι αυτό είναι ένα μέγεθος που μέσα στην κρίση αυξάνεται ραγδαία. Το 2010 το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας στην Ελλάδα έκανε έλεγχο σε 22.000 ιδιωτικές επιχειρήσεις, και βρήκε ότι το 25% των εργαζομένων δεν είχε δηλωθεί. Τα χρόνια της κρίσης το νούμερο αυτό αυξήθηκε δραματικά: Το 2013 είχε φτάσει στο 40,5%. Σύμφωνα με έρευνα του Υπουργείου Εργασίας, δε, το 27% όσων εργάστηκαν αδήλωτοι το πρότειναν οι ίδιοι στους εργοδότες τους³⁰.

Διάγραμμα 4: Παραοικονομία ως ποσοστό του ΑΕΠ Ελλάδας και Ε.Ε. 2003-2014

²⁹ Παυλόπουλος, Π. (1987) *Η Παραοικονομία στην Ελλάδα. Μία Πρώτη Ποσοστική Οριοθέτηση*, Αθήνα: IOBE.

³⁰ http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

ΠΗΓΗ: http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

Στην Ελλάδα το μέγεθος της παραοικονομίας της έχει υπολογιστεί από διάφορες μελέτες να κυμαίνεται από 20 μέχρι 30% του ΑΕΠ, ένα ποσοστό πολύ υψηλό για ανεπτυγμένη χώρα. Είναι κατά κανόνα γύρω στις 4-5 μονάδες πάνω από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στα χρόνια της κρίσης μειώνεται, πάντως, ένα φαινόμενο που κατά κανόνα ισχύει πανευρωπαϊκά. Για το 2015 υπολογίστηκε γύρω στο 22,4% του ΑΕΠ, δηλαδή σχεδόν 40 δισ.

3.8. ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες φοροδιαφυγής³¹:

1. φοροδιαφυγή που σχετίζεται με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα.
2. Φοροδιαφυγή που δεν έχει καμιά σχέση με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα, την παραγωγή εγχώριου προϊόντος και τη δημιουργία αντίστοιχων εισοδημάτων συντελεστών παραγωγής. Το πιο γνωστό παράδειγμα αυτής της κατηγορίας είναι η φοροδιαφυγή στις μεταβιβαστικές πληρωμές και η φοροδιαφυγή που συντελείται στη φορολογία κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών.

Σχηματικά η διάκριση αυτή έχει ως εξής.

Σύνολο φοροδιαφυγής (F)

Φοροδιαφυγή που συνδέεται με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα (Υποσύνολο Φ)	Φοροδιαφυγή που δεν έχει σχέση με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα (Υποσύνολο Φ)
--	---

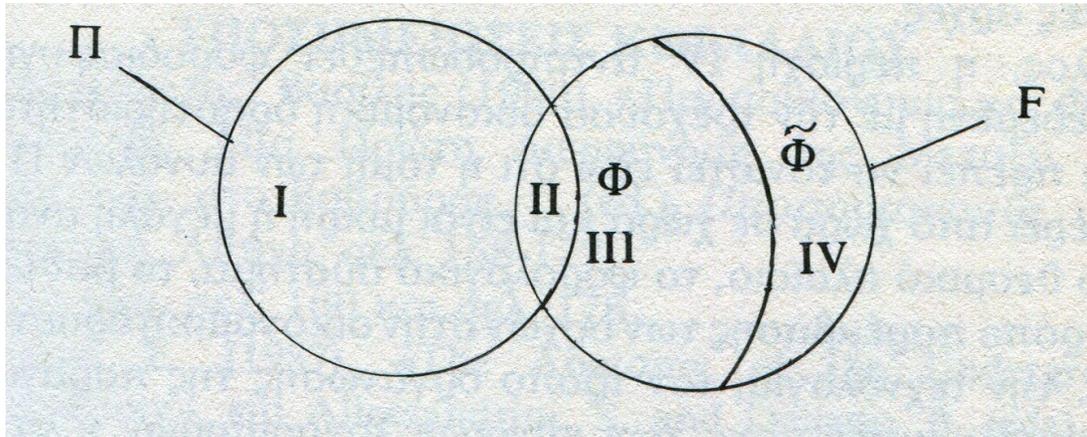
Εκτός από τις μεταβιβαστικές πληρωμές που παράνομα διαφεύγουν τη φορολογία εισοδήματος, στο φορολογικό σύστημα της κάθε χώρας υπάρχει και ένας αριθμός φόρων που δεν επιβάλλεται σε μεγέθη που έχουν σχέση με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα. Σε άλλες χώρες η σημασία αυτών των φόρων είναι μεγάλη και σε άλλες μικρή. Πάντως, εφόσον το σύνολο της φοροδιαφυγής ορίζεται όπως παραπάνω, είναι φανερό ότι δεν είναι δυνατό να ταυτίζεται με την παραοικονομία η οποία έχει σχέση αποκλειστικά με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα.

Οι μεγαλύτερες και περισσότερο πολύπλοκες διαφορές, όμως, μεταξύ στις δύο έννοιες εμφανίζονται στην περίπτωση των φόρων που συνδέονται με την τρέχουσα δραστηριότητα.

Γενικά, εάν απεικονίσουμε το σύνολο όλης της φοροδιαφυγής με $F = \Phi \cup \Phi$ το (γνήσιο) υποσύνολο της φοροδιαφυγής που σχετίζεται με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα με Φ όπου $\Phi \subset F$ και το σύνολο της παραοικονομίας με Π , τότε έχουμε την εξής σχέση:

³¹ Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

Σχήμα 1: Σχέση Φοροδιαφυγής και Παραοικονομίας

ΠΗΓΗ: Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.

Η τομή $\Phi \cap \Pi \neq 0$, αλλά αντιπροσωπεύει την περίπτωση των εισοδημάτων (έμμεσων φόρων) τα οποία αποκτώνται (εισπράττονται) στην παραοικονομία και ταυτόχρονα φοροδιαφεύγουν. Το υπόλοιπο του συνόλου Π αντιστοιχεί σε παραοικονομία χωρίς φοροδιαφυγή. Τέλος, το υπόλοιπο του συνόλου Φ αντιστοιχεί σε φοροδιαφυγή από τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα, αλλά χωρίς παραοικονομία.

Η περιοχή I αναφέρεται στις περιπτώσεις εκείνες που μια οικονομική δραστηριότητα, για οποιοδήποτε λόγο, δεν καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς (ενώ θα έπρεπε), αλλά τα αντίστοιχα εισοδήματα και οι έμμεσοι φόροι δηλώνονται (αποδίδονται) στην εφορία. Στην περιοχή II έχουμε τα εισοδήματα και τους έμμεσους φόρους, που αποκτώνται/ εισπράττονται στην παραοικονομία και δεν δηλώνονται/αποδίδονται στις φορολογικές αρχές. Αυτή είναι και η μοναδική περιοχή όπου η φοροδιαφυγή ταυτίζεται με την παραοικονομία.

Στην περιοχή III έχουμε φοροδιαφυγή χωρίς παραοικονομία. Περιπτώσεις, δηλαδή, όπου η προστιθέμενη αξία καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς, αλλά τα αντίστοιχα εισοδήματα και οι έμμεσοι φόροι δεν δηλώνονται/αποδίδονται στις φορολογικές αρχές. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις εδώ είναι η αγροτική παραγωγή και η οικοδομική δραστηριότητα, στις οποίες η προστιθέμενη αξία καταγράφεται ικανοποιητικά στους εθνικούς λογαριασμούς,

αλλά μόνο ένα ελάχιστο ποσοστό των αντίστοιχων εισοδημάτων δηλώνεται στις φορολογικές αρχές.

Τέλος, η περιοχή IV αντιπροσωπεύει φοροδιαφυγή μη συνδεδεμένη με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα.

Θα πρέπει να τονιστεί εδώ ότι η τομή των συνόλων $\Pi \cap \Phi$ διαφέρει από χώρα σε χώρα και είναι μικρή ή μεγάλη ανάλογα:

1. με το θεσμικό πλαίσιο,
2. το φορολογικό σύστημα,
3. το βαθμό και τον τρόπο παρέμβασης των αρχών στην οικονομική δραστηριότητα,
4. την τεχνολογία,
5. τον τρόπο οργάνωσης της παραγωγής,
6. τον τρόπο κατάρτισης των εθνικών λογαριασμών κ.λπ.

Δεν υπάρχει, δηλαδή, κανένας λόγος να υποθέσουμε ότι $\Pi = \Phi$ για όλες τις χώρες και όλες τις χρονικές περιόδους. Αντίθετα, αυτό θα πρέπει να αποτελέσει θέμα εμπειρικής διερεύνησης. Φυσικά, το Φ δεν είναι ποτέ δυνατό να ισούται με το Π . Είναι δυνατό να δεχθούμε, όμως, ότι σε συγκεκριμένες χώρες για πρακτικούς σκοπούς το συμπληρωματικό σύνολο Φ είναι μικρό. Οι παράγοντες που προσδιορίζουν το μέγεθος του Φ είναι:

1. η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος (το είδος, δηλαδή, των φόρων που χρησιμοποιούνται),
2. η άρτια λειτουργία των φορολογικών αρχών και
3. το μέγεθος των μεταβιβαστικών πληρωμών που έχουν αντικειμενική δυνατότητα φοροδιαφυγής.

Γίνεται λοιπόν σαφές ότι ακόμη και στην περίπτωση των φόρων που συνδέονται με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα, η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή δεν ταυτίζονται και ότι είναι δυνατό να υπάρχει φοροδιαφυγή χωρίς παραοικονομία (περιοχή III), η οποία στη χώρα μας ενδέχεται να είναι μεγαλύτερη από όσο στην περιοχή II (όπου η φοροδιαφυγή ταυτίζεται με την παραοικονομία).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Για να μελετηθεί καλύτερα το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας αποφασίστηκε από τον επιβλέποντα καθηγητή μας κ. Διακομιχάλη Μιχάλη να γίνει μία μελέτη ανάμεσα στους Λογιστές και στους Εφοριακούς της Καλλιθέας και των Δωδεκανήσων. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τις 21 Σεπτεμβρίου του 2015 μέχρι τις 30 Μαΐου του 2016 και διήρκεσε αρκετό χρόνο διότι οι μοναδικές Δ.Ο.Υ στα Δωδεκάνησα βρίσκονται στα νησιά Κω και Ρόδο και λόγω της απόστασης απαιτήθηκε περισσότερος χρόνος από ότι θα χρειαζόταν για μια άλλη περιοχή. Στο Δήμο Καλλιθέας που συγκεντρώνει σε μια ενιαία έκταση τους συμμετέχοντες στην έρευνα, Εφοριακούς και Λογιστές απαιτήθηκε λιγότερος χρόνος για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

Η έρευνα έγινε με την επίδοση ερωτηματολογίων τα οποία δόθηκαν σε εμάς έτοιμα από τον επιβλέποντα καθηγητή μας κ. Μιχαήλ Διακομιχάλη. Σε αυτά τα ερωτηματολόγια υπήρχαν πέντε θεματικές ενότητες μία για κάθε κριτήριο τα οποία αναλύονταν σε υποκριτήρια ως εξής:

Έλλειψη παιδείας

- Επιχειρηματική ηθική
- Φορολογική συνείδηση
- Μορφωτικό επίπεδο
- Κουλτούρα φορολογούμενων

Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας

- Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογή τους
- «Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές
- Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων
- Γραφειοκρατία

Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

- Σπάταλη Δημόσιου χρήματος
- Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)
- Κακή διαχείριση
- Μη Απολογισμός διαχείρισης

Ατιμωρησία

Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»

Υπερβολική φορολόγηση

Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης
Τεκμήρια φορολόγησης
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση
Άδικη Φορολογική κλίμακα

Στη συνέχεια επιλέχθηκε το δείγμα. Η κατάλληλη επιλογή του δείγματος εξασφαλίζει την εγκυρότητα της έρευνας για να επιτευχθεί αυτό υπάρχουν μερικές τεχνικές. Στόχος αυτών των τεχνικών είναι να επιλεγούν εκείνα τα άτομα τα οποία έχουν χαρακτηριστικά όσο το δυνατόν όμοια με το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ούτως ώστε ο κίνδυνος αλλοίωσης της πραγματικότητας να περιοριστεί στο ελάχιστο³².

Το δείγμα που επιλέχτηκε ήταν οι Λογιστές και οι Εφοριακοί. Το σύνολο των Λογιστών του Νομού Δωδεκανήσων είναι 193 άτομα ενώ της Καλλιθέας 163. Επιδόθηκαν ερωτηματολόγια σε 68 Λογιστές και συγκεκριμένα σε 35 Λογιστές των Δωδεκανήσων και σε 33 της Καλλιθέας δηλαδή στο 18,13% των Λογιστών του Νομού Δωδεκανήσου και στο 20,24% της Καλλιθέας. Επίσης επιδόθηκαν ερωτηματολόγια σε 74 Εφοριακούς και πιο συγκεκριμένα σε 36 Εφοριακούς της Καλλιθέας και σε 38 Εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσων, οι οποίοι 32 βρισκόταν στην Κω και οι 80 στη Ρόδο. Έτσι, επιδόθηκαν ερωτηματολόγια στο 60% των εφοριακών της Καλλιθέας και στο 33,92% του Νομού Δωδεκανήσου.

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας δεν αντιμετωπίσαμε προβλήματα από τους συμμετέχοντες οι οποίοι με προθυμία μας συμπλήρωναν το ερωτηματολόγιο. Όμως επειδή ήταν μεγάλο κατά τα λεγόμενά τους απαιτούνταν αρκετός χρόνος για τη συμπλήρωσή του δεδομένου ότι οι εν λόγω συμμετέχοντες είχαν ταυτόχρονα να εξυπηρετήσουν και πελάτες.

Μετά την συγκέντρωση των ερωτηματολογίων καταχωρήθηκαν οι απαντήσεις που μας δόθηκαν στην εφαρμογή Expert Choise 2000 όπου και βγήκαν τα αποτελέσματα της έρευνάς μας.

---

³² Φαρμάκης, Ν. (2000) Εισαγωγή στη Δειγματοληψία. Θεσσαλονίκη: Χριστοδουλίδη Α. Π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

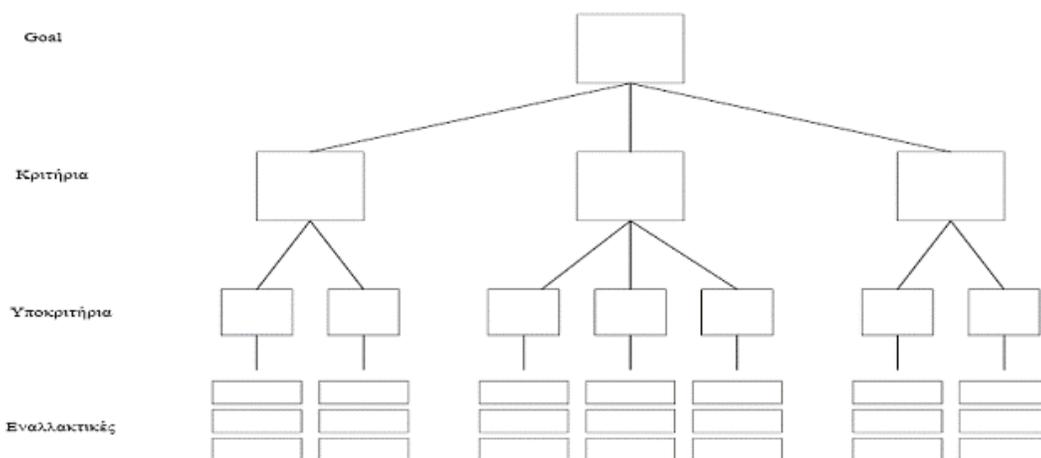
Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνά μας είναι η Μέθοδος Ιεραρχικής Ανάλυσης Αποφάσεων (AHP) του Thomas L. Saaty που την εφάρμοσε στο τέλος της δεκαετίας του 1970 και μέχρι σήμερα εφαρμόζεται με επιτυχία γιατί είναι απλή και εύκολη κατά την υλοποίησή της.

Οι λόγοι που χρησιμοποιείται αυτή η μέθοδος είναι μεταξύ άλλων οι εξής³³:

1. απλοποιούνται τα πολύπλοκα συστήματα σε μικρότερα τα οποία γίνονται απλούστερα και εύκολα μπορούν να λυθούν.
2. Μειώνονται οι διαστάσεις και το μέγεθος του προβλήματος.
3. Γίνεται ευκολότερος ο προγραμματισμός.

Έτσι λοιπόν αυτή η μέθοδος επιτρέπει να επιλυθεί ένα πρόβλημα το οποίο έχει πολλά κριτήρια και δίνει τη δυνατότητα σε αυτόν που αποφασίζει να μοντελοποιεί σύνθετα προβλήματα απόφασης με ιεραρχικό τρόπο έτσι ώστε να καθορίζει το στόχο (goal) του προβλήματος, τα κριτήρια και υποκριτήρια και τις εναλλακτικές δραστηριότητες.

Σχήμα 2: Ιεραρχική δόμηση της διαδικασίας λήψης απόφασης μέσω της AHP

³³ <http://www.ntua.gr/envirosystems/files/13-ierarxiki%20analysisi.pdf>

Για να πραγματοποιηθεί η επίλυση απαιτούνται τέσσερα βήματα³⁴:

1. **1^ο Βήμα:** Ιεραρχική δόμηση του προβλήματος: εδώ αυτός που αποφασίζει δομεί ιεραρχικά το πρόβλημα. Στην κορυφή μπαίνει ο γενικός στόχος του προβλήματος.
2. **2^ο Βήμα:** Εισαγωγή των δεδομένων: εδώ τοποθετούνται τα κριτήρια απόφασης τα οποία αναλύονται το καθένα ξεχωριστά σε επιμέρους υποκριτήρια. Αυτός που αποφασίζει πρέπει να εισάγει τα δεδομένα του προβλήματος, εκφράζοντας τις προτιμήσεις του μέσω διμερών συγκρίσεων όλων των στοιχείων ενός επιπέδου της ιεραρχίας που καθορίστηκε στο πρώτο βήμα. Πιο συγκεκριμένα αυτός που αποφασίζει συγκρίνει ανά δύο όλα τα στοιχεία ενός επιπέδου μεταξύ τους υπό το πρίσμα κάθε φορά ενός στοιχείου του προηγούμενου επιπέδου της ιεραρχίας. Η διαδικασία αυτή τερματίζεται με τις συγκρίσεις όλων των εναλλακτικών ενεργειών του τελευταίου επιπέδου της ιεραρχίας, σε σχέση με τα στοιχεία του αμέσως προηγούμενου επιπέδου.

Για την έκφραση των προτιμήσεων του αποφασίζοντος κατά τη διεξαγωγή των συγκρίσεων, χρησιμοποιείται μια αριθμητική κλίμακα, μέσω ενός συστήματος διακριτών αξιών, από το 1 έως το 9, η οποία εκφράζει:

1. την ισοδυναμία των προτιμήσεων,
2. την ασθενή προτίμηση,
3. την ισχυρή προτίμηση,
4. την απόλυτη προτίμηση και
5. ενδιάμεσες καταστάσεις, όπως παρατηρούμε στον παρακάτω πίνακα.

---

³⁴ <http://www.oocities.org/thor4bp/>

Πίνακας 3: Η αριθμητική κλίμακα που χρησιμοποιείται στη ΑHP

Αριθμητική τιμή	Ερμηνεία
1	Τα συγκρινόμενα στοιχεία είναι ίσης σημασίας.
3	Τα συγκρινόμενα στοιχεία είναι ίσης σημασίας.
5	Το ένα στοιχείο είναι πολύ πιο σημαντικό από το άλλο.
7	Το ένα στοιχείο είναι πάρα πολύ πιο σημαντικό από το άλλο.
9	Το ένα στοιχείο είναι απόλυτα πιο σημαντικό από το άλλο.
2,4,6,8	Ενδιάμεσες τιμές.

3. **3^ο Βήμα:** Εκτίμηση των σχετικών βαρών των κριτηρίων απόφασης: γνωρίζοντας τις προτιμήσεις αυτού που αποφασίζει, οι οποίες εκφράστηκαν μέσω των συγκρίσεων που έγιναν στο 2^ο βήμα, η μέθοδος υπολογίζει τα σχετικά βάρη των στοιχείων ενός επιπέδου, σε σχέση με τα στοιχεία του αμέσως προηγούμενου επιπέδου, βάσει των οποίων έγιναν οι συγκρίσεις.
4. **4^ο Βήμα** Συνδυασμός των σχετικών βαρών των κριτηρίων, ώστε να γίνει η αξιολόγηση των εναλλακτικών ενεργειών: τοποθετούνται οι εναλλακτικές ενέργειες του εξεταζόμενου προβλήματος απόφασης. Η δομή και το μέγεθος της ιεραρχίας εξαρτάται από την πολυπλοκότητα του προβλήματος και το βαθμό ανάλυσης που επιθυμεί ο αποφασίζων ή ο αναλυτής αποφάσεων. Σε αυτό το βήμα γίνεται ο συνδυασμός των σχετικών βαρών των στοιχείων όλων των επιπέδων ώστε να υπολογισθούν τα βάρη των εναλλακτικών ενεργειών του τελευταίου επιπέδου της ιεραρχίας. Τα βάρη των εναλλακτικών ενεργειών που υπολογίζονται αποτελούν ένα σκορ για κάθε εναλλακτική. Η τελική αξιολόγηση γίνεται βάσει της κατάταξης των εναλλακτικών ενεργειών από τις καλύτερες προς τις χειρότερες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετήσουμε ξεχωριστά τους εφοριακούς και τους λογιστές Καλλιθέας και Δωδεκανήσου, όσο αναφορά τα Κριτήρια και τα Υποκριτήρια. Επιλέξαμε να μελετήσουμε ξεχωριστά την κάθε κατηγορία ούτως ώστε να μπορέσουμε στη συνέχεια να κάνουμε σύγκριση των αποτελεσμάτων και να εξάγουμε τα κατάλληλα συμπεράσματα.

6.2. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Όπως είπαμε και σε άλλο σημείο της πτυχιακής μας εργασίας, η σύγκριση των Κριτηρίων των λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου έγινε σε επίπεδο Global. Στη συνέχεια παραθέτουμε τα αποτελέσματα της έρευνάς μας σχετικά με τα Κριτήρια.

Πίνακας 4: Τα Κριτήρια των Λογιστών Καλλιθέας

Υπερβολική φορολόγηση	0,425
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,204
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,156
Ατιμωρησία	0,133
Έλλειψη παιδείας	0,082

Διάγραμμα 5: Κριτήρια Λογιστών Καλλιθέας

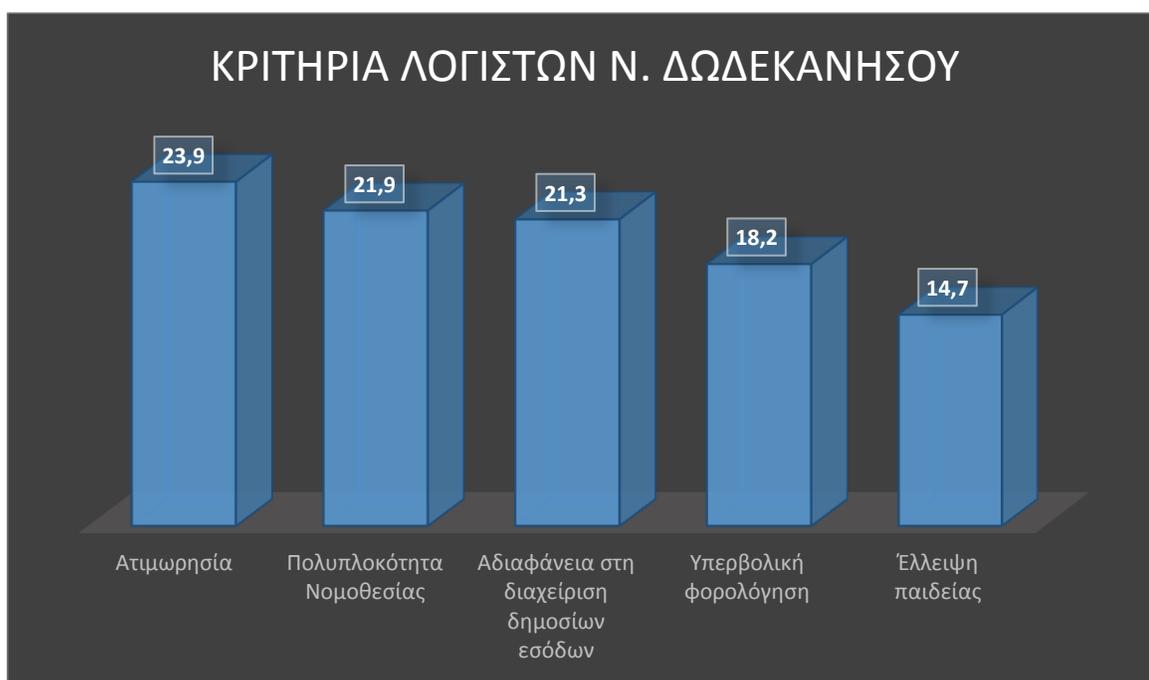
Όπως παρατηρούμε, το πιο σημαντικό Κριτήριο των Λογιστών Καλλιθέας ως αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής αποτελεί η Υπερβολική φορολόγηση με ποσοστό 42,5% και ακολουθεί η Πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας με ποσοστό 20,4%. Ως το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο είναι η Έλλειψη Παιδείας που καταλαμβάνει 0,8% στο σύνολο των ερωτηθέντων.

Πίνακας 5: Τα Κριτήρια των Λογιστών του Νομού Δωδεκανήσου

Ατιμωρησία	0,239
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,219
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,213
Υπερβολική φορολόγηση	0,182
Έλλειψη παιδείας	0,147

Οι Λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου, όπως παρατηρούμε από τον παραπάνω πίνακα, θεωρούν το πιο σημαντικό Κριτήριο την Ατιμωρησία με ποσοστό 23,9% ενώ με ποσοστό 21,9% κατατάσσουν ως δεύτερη αιτία την Πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας. Όμως με μικρή διαφορά από τη δεύτερη αιτία κατατάσσουν ως τρίτη την Αδιαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων εσόδων δίνοντας το ποσοστό 21,3%. Τέλος ως το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο τοποθετούν την Έλλειψη παιδείας με ποσοστό 14,7%.

Διάγραμμα 6: Κριτήρια Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου

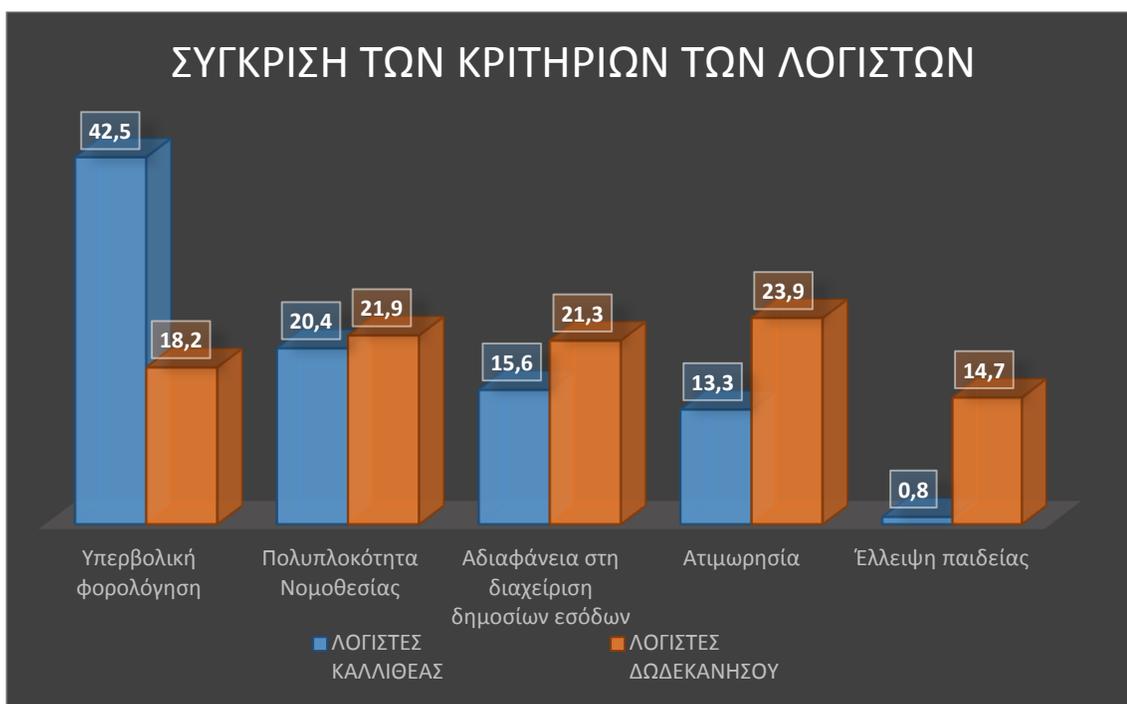

Εάν επιχειρήσουμε να συγκρίνουμε τις απόψεις των Λογιστών και των δύο περιοχών θα διαπιστώσουμε ότι οι απόψεις τους διαφέρουν ως προς το πιο σημαντικό κριτήριο αιτίας φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Έτσι, για μεν τους Λογιστές της Καλλιθέας το πιο σημαντικό Κριτήριο είναι η Υπερβολική Φορολόγηση με ποσοστό 42,5% ενώ για τους Λογιστές των Δωδεκανήσων το Κριτήριο αυτό το κατατάσσουν στην τέταρτη θέση βάζοντας ως πρώτο την Ατιμωρησία με ποσοστό 23,9% το οποίο οι Λογιστές της Καλλιθέας το έχουν κατατάξει στην τέταρτη θέση.

Και οι δύο ομάδες Λογιστών κατατάσσουν στη δεύτερη θέση το Κριτήριο «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» και στην τρίτη θέση το Κριτήριο «Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων».

Τέλος ως το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο και οι δύο ομάδες Λογιστών κατατάσσουν την Έλλειψη παιδείας.

Διάγραμμα 7: Σύγκριση των Κριτηρίων των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου

6.2.1. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΑΙΔΕΙΑΣ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» οι Λογιστές του Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο το μορφωτικό επίπεδο με ποσοστό 30,9%, έπεται η Επιχειρηματική ηθική με ποσοστό 25,1% και η φορολογική συνείδηση με ποσοστό 24,8%. Ως το

λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν την Κουλτούρα των φορολογουμένων που καταλαμβάνει 19,2%.

Πίνακας 6: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Λογιστών Καλλιθέας

Μορφωτικό επίπεδο	0,309
Επιχειρηματική ηθική	0,251
Φορολογική συνείδηση	0,248
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,192

Διάγραμμα 8: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Λογιστών Καλλιθέας

Οι λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου κατατάσσουν ως πρώτο Υποκριτήριο τη Φορολογική Συνείδηση με ποσοστό 36,7% και έπονται το Μορφωτικό επίπεδο και η Κουλτούρα των φορολογουμένων που κατέλαβαν 21,3% και 21,1% αντίστοιχα.

Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» κατέταξαν την Επιχειρηματική Ηθική που έλαβε ποσοστό 20,9%.

Πίνακας 7: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας των Λογιστών Δωδεκανήσου.

Φορολογική συνείδηση	0,367
Μορφωτικό επίπεδο	0,213
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,211
Επιχειρηματική ηθική	0,209

Διάγραμμα 9: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας των Λογιστών Δωδεκανήσου.

Εάν συγκρίνουμε τις απόψεις των Λογιστών και των δύο περιοχών θα διαπιστώσουμε ότι οι απόψεις τους διαφέρουν. Για τους μεν λογιστές Καλλιθέας ως πρώτη σημαντική αιτία αποτελεί το Υποκριτήριο «Μορφωτικό Επίπεδο» που όμως για τους λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου αποτελεί τη δεύτερη σημαντική αιτία και ως πρώτη σημαντική αιτία έχουν κατατάξει τη «Φορολογική Συνείδηση» που αποτελεί την τρίτη αιτία για τους λογιστές Καλλιθέας. Όμως συμφωνούν και οι δύο ομάδες λογιστών για τη λιγότερη σημαντική αιτία που είναι η «Κουλτούρα Φορολογουμένων».

Διάγραμμα 10: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Λογιστών των Νομών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου

6.2.2. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» οι Λογιστές Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο την Γραφειοκρατία δίνοντάς του ποσοστό 33,0% ενώ στη δεύτερη σειρά κατέταξαν τα «Παράθυρα» σε Νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές με ποσοστό

26,4%. Έπεται το Υποκριτήριο Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογή τους με ποσοστό 24,1%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» κατέταξαν την άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων δίνοντας το ποσοστό 16,5%.

Πίνακας 8: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών Καλλιθέας

Γραφειοκρατία	0,330
«Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,264
Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογής τους	0,241
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,165

Διάγραμμα 11: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών Νομού Καλλιθέας

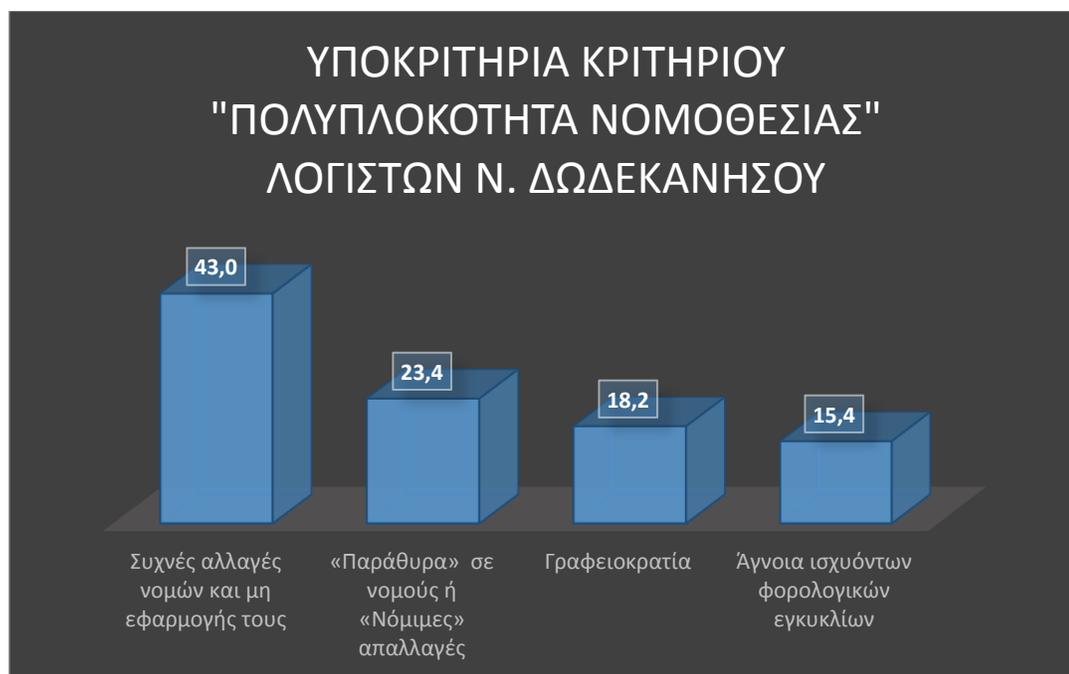

Οι λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου κατατάσσουν ως πρώτο Υποκριτήριο τις συχνές αλλαγές που γίνονται στους νόμους και η μη εφαρμογή τους με ποσοστό 43,0%, ενώ ως δεύτερο κατατάσσουν το Υποκριτήριο «Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές με ποσοστό 23,4%. Έπεται το Υποκριτήριο Γραφειοκρατία με ποσοστό 18,2% ενώ ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν την άγνοια των ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων με ποσοστό 15,4%.

Πίνακας 9: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών
Νομού Δωδεκανήσου

Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογής τους	0,430
«Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,234
Γραφειοκρατία	0,182
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,154

Διάγραμμα 12: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών
Νομού Δωδεκανήσου

Εάν συγκρίνουμε τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» και για τις δύο ομάδες λογιστών διαπιστώνουμε ότι οι Λογιστές Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο κριτήριο τη Γραφειοκρατία με 33% η οποία στο Νομό Δωδεκανήσου κατατάσσεται ως το τρίτο υποκρητήριο με 18,2 %. Ενώ συμφωνούν ως το λιγότερο σημαντικό Υποκρητήριο που είναι η Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων.

Διάγραμμα 13: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ "ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ" ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

6.2.3. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» οι Λογιστές Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο τη Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα») με ποσοστό 45,8% ενώ ακολουθεί η Σπάταλη Δημόσιου χρήματος με ποσοστό 15,4%. Ως το λιγότερο σημαντικό υποκριτήριο κατατάσσουν την κακή διαχείριση με ποσοστό 14,3%.

Πίνακας 10: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Λογιστών Καλλιθέας

Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,458
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,245
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,154
Κακή διαχείριση	0,143

Διάγραμμα 14: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Εσόδων» των Λογιστών Καλλιθέας

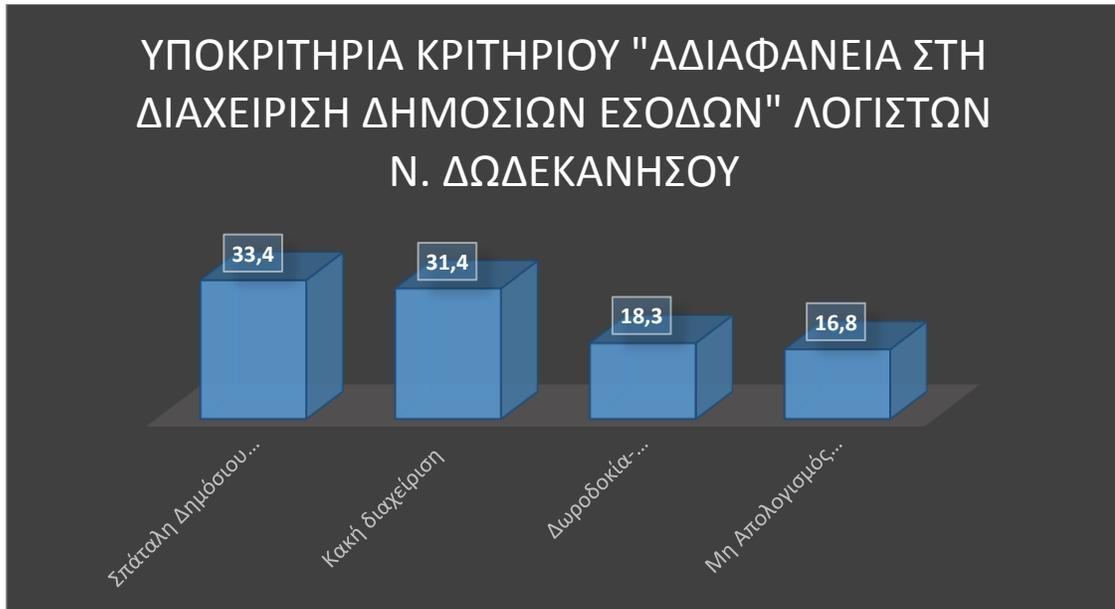

Οι λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου ως πρώτη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής έχουν κατατάξει τη σπατάλη του Δημόσιου χρήματος με ποσοστό 33,4% ενώ με ποσοστό 31,4% έχουν θέσει ως δεύτερη αιτία την κακή διαχείριση. Έπεται η Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα») ενώ ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Εσόδων» έχουν θέσει τον Μη απολογισμό διαχείρισης με ποσοστό 16,8%.

Πίνακας 11: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Εσόδων» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου

Σπατάλη Δημόσιου χρήματος	0,334
Κακή διαχείριση	0,314
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,183
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,168

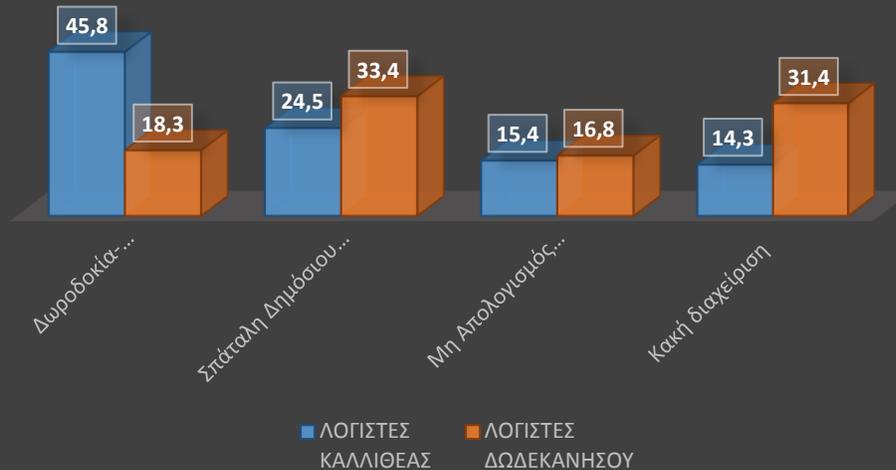
Διάγραμμα 15: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Εσόδων» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου

Εάν συγκρίνουμε τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Εσόδων» οι δύο ομάδες λογιστών διαπιστώνουμε ότι διαφοροποιούνται ως προς την κατάταξη όλων των Υποκριτηρίων. Πιο αναλυτικά για μεν τους λογιστές Καλλιθέας ως πρώτο Υποκριτήριο είναι η «Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»), που για τους λογιστές του Ν. Δωδεκανήσου είναι η τρίτη αιτία φοροδιαφυγής, για δε τους λογιστές του Ν. Δωδεκανήσου είναι η «Σπατάλη Δημόσιου χρήματος» που για τους λογιστές Καλλιθέας αποτελεί τη δεύτερη μεγάλη αιτία φοροδιαφυγής.

Διάγραμμα 16: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημόσιων Έργων» των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ "ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ" ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

6.2.4. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» οι Λογιστές Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο την Εξαγορά-Χρηματισμό («φακελάκι») με ποσοστό 47,7% ενώ ως δεύτερη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής το Υποκριτήριο Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία». Τέλος, ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν τις ελαφριές ποινές, τη μείωση ποινής με ποσοστό 17,1%.

Πίνακας 12: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Καλλιθέας

Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,477
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,352

Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,171
--------------------------------	-------

Διάγραμμα 17: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Καλλιθέας

Οι λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου ως πρώτο Υποκριτήριο του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» κατέταξαν την Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία» με ποσοστό 37,6% ενώ ως δεύτερη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής το Υποκριτήριο Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής με ποσοστό 36,6%. Τέλος ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατέταξαν την Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι») με ποσοστό 25,8%.

Πίνακας 13: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου

Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,376
----------------------------------	-------

Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,366
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,258

Διάγραμμα 18: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου

Εάν συγκρίνουμε τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» και στις δύο ομάδες λογιστών διαπιστώνουμε ότι οι ομάδες διαφοροποιούνται ως προς την κατάταξη των Υποκριτηρίων. Πιο αναλυτικά για τους λογιστές Καλλιθέας ως πρώτο Υποκριτήριο τέθηκε η Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι») που αποτελεί τη λιγότερη σημαντική αιτία για τους λογιστές του Ν. Δωδεκανήσου.

Για τους λογιστές Καλλιθέας ως δεύτερη αιτία φοροδιαφυγής τέθηκε το Υποκριτήριο Παραγραφή, Φορολογική αμνηστία, που για τους λογιστές του Ν. Δωδεκανήσου αποτελεί την πρώτη αιτία.

Τέλος, για τους λογιστές Καλλιθέας ως τη λιγότερη σημαντική αιτία αποτελεί το Υποκριτήριο Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής το οποίο όμως αποτελεί τη δεύτερη αιτία φοροδιαφυγής για τους λογιστές του Ν. Δωδεκανήσου.

Διάγραμμα 19: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου

6.2.5. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» οι Λογιστές Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο την άδικη φορολογική κλίμακα με ποσοστό 31,2% και ακολουθούν οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης, με ποσοστό 26,1% και τα τεκμήρια φορολόγησης με ποσοστό 24,0%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν τους επιπλέον των τακτικών φόρους, Περαιώση με ποσοστό 18,7%.

Πίνακας 14: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών

Καλλιθέας

Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,312
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,261
Τεκμήρια φορολόγησης	0,240
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,187

Διάγραμμα 20: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών

Καλλιθέας

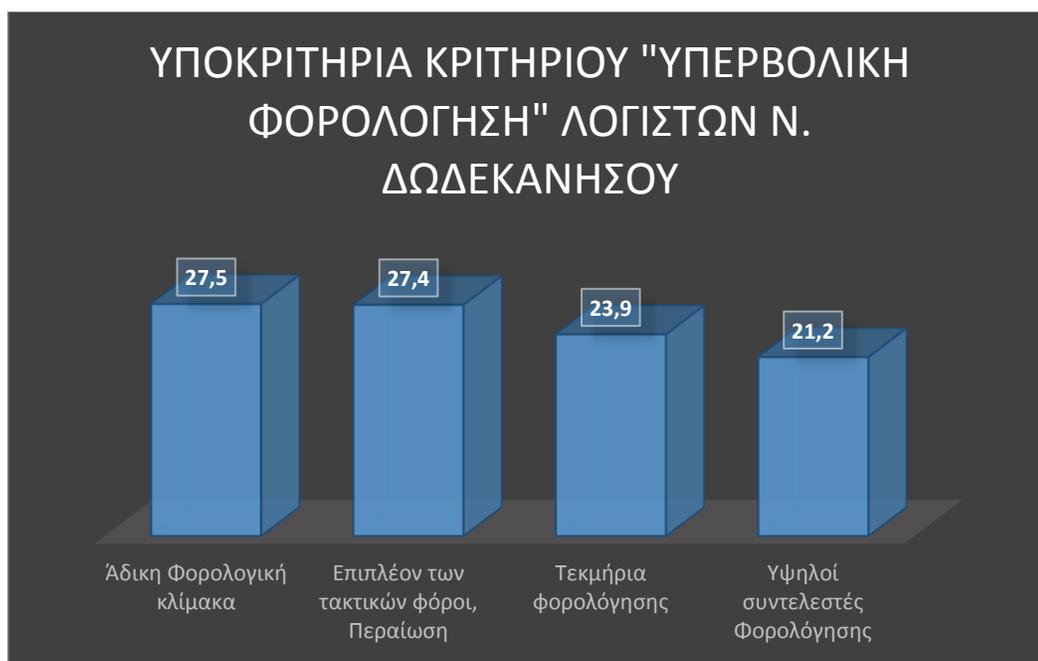

Οι λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου θεωρούν ως πρώτο Υποκριτήριο του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» την άδικη φορολογική κλίμακα με ποσοστό 27,5% και ακολουθούν τα επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση με ποσοστό 27,4% και τα τεκμήρια φορολόγησης με ποσοστό 23,9%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν τους Υψηλούς Συντελεστές Φορολόγησης με ποσοστό 21,2%.

Πίνακας 15: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου

Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,275
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,274
Τεκμήρια φορολόγησης	0,239
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,212

Διάγραμμα 21: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών Νομού Δωδεκανήσου

Εάν συγκρίνουμε τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» και στις δύο ομάδες λογιστών διαπιστώνουμε ότι και οι δύο ομάδες συμφωνούν ως προς το πρώτο Υποκριτήριο που είναι η άδικη φορολογική κλίμακα. Ωστόσο στη συνέχεια διαφοροποιούνται και πιο συγκεκριμένα για τους λογιστές Καλλιθέας ως δεύτερη αιτία φοροδιαφυγής είναι οι

Υψηλοί Συντελεστές Φορολόγησης που για τους λογιστές του Ν. Δωδεκανήσου αποτελεί την τέταρτη αιτία. Ωστόσο ως τρίτη αιτία συμφωνούν όλοι οι λογιστές ότι είναι τα Τεκμήρια Φορολόγησης. Τέλος για τους λογιστές Καλλιθέας η λιγότερη σημαντική αιτία είναι η Περαιώση που για τους λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου αποτελεί τη δεύτερη αιτία φοροδιαφυγής και μάλιστα με πολύ μικρό ποσοστό διαφοράς από την πρώτη, μόλις 0,1%.

Διάγραμμα 22: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Λογιστών Καλλιθέας και Δωδεκανήσου

6.3. Η ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΙΣΤΕΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Σχετικά με τη βαρύτητα των Υποκριτηρίων των λογιστών Καλλιθέας διαπιστώνονται τα εξής:

Ως πρώτη βασική αιτία φοροδιαφυγής και φοροαπαλλαγής έχουν κατατάξει το Υποκριτήριο «Άδικη Φορολογική Κλίμακα» με ποσοστό 13,3% και ακολουθούν τα Υποκριτήρια «Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης» με ποσοστό 11,1% και τα «Τεκμήρια Φορολόγησης» με ποσοστό 10,2%.

Διάγραμμα 23: Τα σημαντικότερα Υποκριτήρια των λογιστών Καλλιθέας

Ως τη λιγότερη σημαντική αιτία έχουν κατατάξει το Υποκριτήριο «Κουλτούρα Φορολογουμένων» με ποσοστό 1,6% και ακολουθούν τα Υποκριτήρια «Φορολογική Συνείδηση» με ποσοστό 2,0% και η «Επιχειρηματική ηθική» με ποσοστό 2,1%.

Διάγραμμα 24: Τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια των λογιστών Καλλιθέας

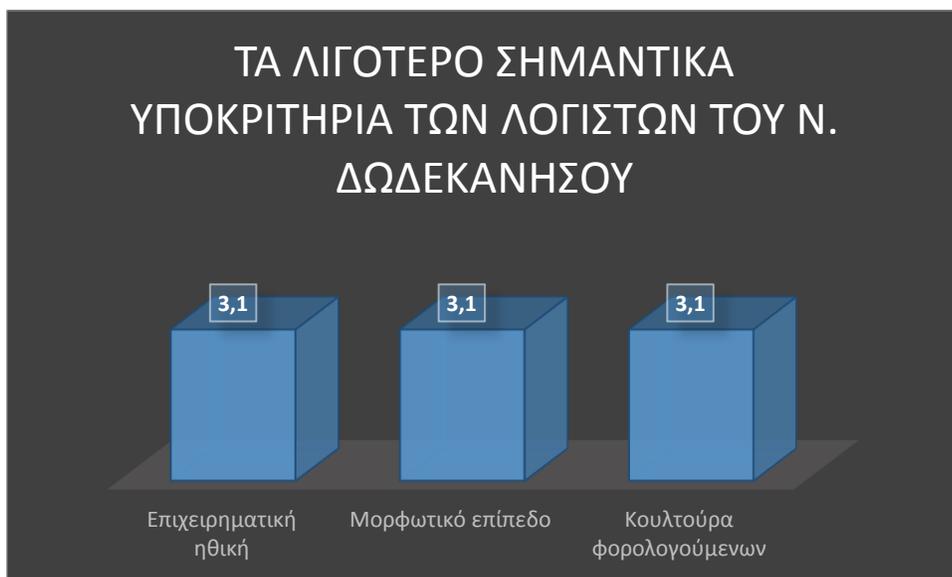
Όσο αναφορά τους λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου, έχουν κατατάξει ως πρώτη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής το Υποκριτήριο «Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογή τους» με ποσοστό 9,4% και ακολουθούν τα Υποκριτήρια «Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία» με ποσοστό 9,0% και «Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής» με ποσοστό 8,7%.

Διάγραμμα 25: Τα σημαντικότερα Υποκριτήρια των λογιστών του Ν. Δωδεκανήσου

Τέλος, ως τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια για φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή έχουν κατατάξει με το ίδιο ποσοστό (3,1%) τα Υποκριτήρια «Επιχειρηματική Ηθική», «Μορφωτικό Επίπεδο» και «Κουλτούρα Φορολογουμένων».

Διάγραμμα 26: Τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια των λογιστών του Ν. Δωδεκανήσου

6.4. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

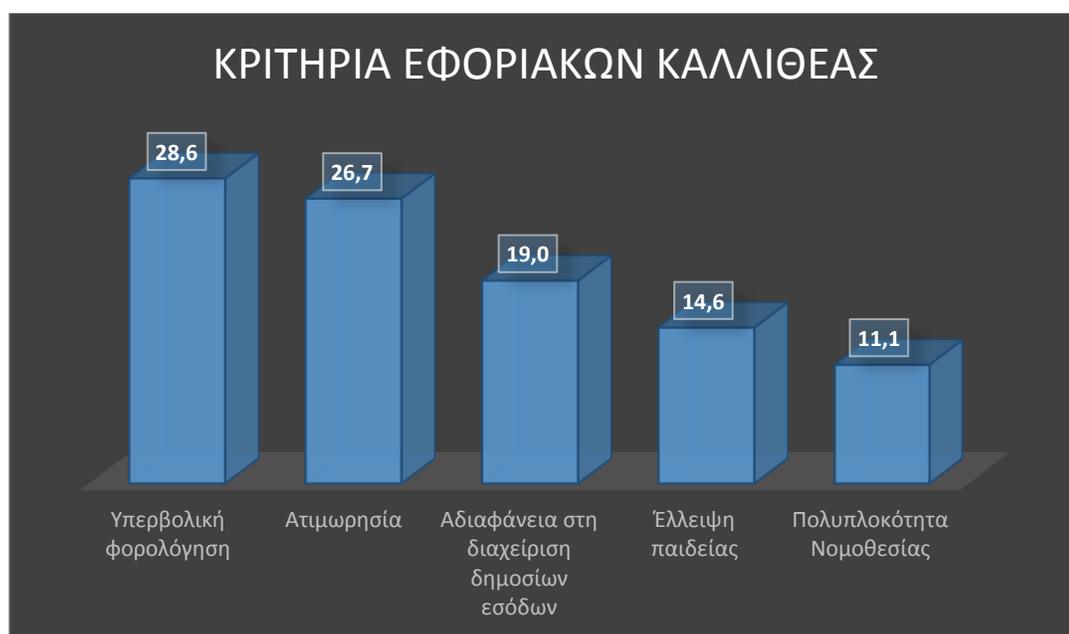
Το πιο σημαντικό Κριτήριο των Εφοριακών Καλλιθέας ως αιτία φοροδιαφυγής είναι η Υπερβολική φορολόγηση με ποσοστό 28,6%. Ακολουθούν η Ατιμωρησία με ποσοστό 26,7%, η Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων με ποσοστό 19,0% και η Έλλειψη παιδείας με ποσοστό 14,6%.

Ως το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο για τους εφοριακούς αποτελεί η Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας που πήρε 11,1% ποσοστό.

Πίνακας 16: Τα Κριτήρια των Εφοριακών Καλλιθέας

Υπερβολική φορολόγηση	0,286
Ατιμωρησία	0,267
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,190
Έλλειψη παιδείας	0,146
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,111

Διάγραμμα 27: Τα Κριτήρια των Εφοριακών Καλλιθέας

Όσο αναφορά τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου, ως το πιο σημαντικό Κριτήριο έχουν θέσει την «Υπερβολική φορολόγηση» με ποσοστό 29,2% και ακολουθούν τα Κριτήρια «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» με ποσοστό 20,7%, Έλλειψη παιδείας με ποσοστό 18,1% και «Ατιμωρησία» με ποσοστό 17,5%.

Ως το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο είναι η «Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων» που κατέλαβε το 14,6% των ερωτηθέντων.

Πίνακας 17: Τα Κριτήρια των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

Υπερβολική φορολόγηση	0,292
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,207
Έλλειψη παιδείας	0,181
Ατιμωρησία	0,175
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,146

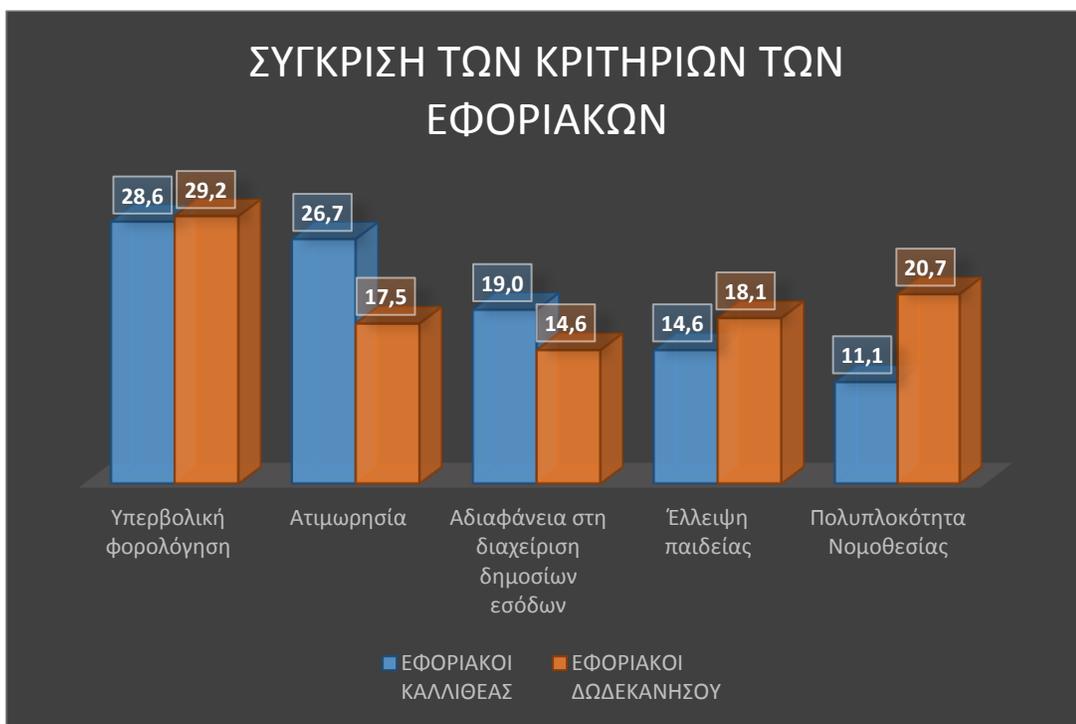
Διάγραμμα 28: Τα Κριτήρια των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

Εάν επιχειρήσουμε να συγκρίνουμε τις απόψεις των Εφοριακών και των δύο περιοχών θα διαπιστώσουμε ότι συμφωνούν ως προς την πρώτη αιτία φοροδιαφυγής κατατάσσοντας το Κριτήριο «Υπερβολική Φορολόγηση» ως πρώτο. Όμως στη συνέχεια οι απόψεις τους διαφοροποιούνται. Πιο αναλυτικά, για τους εφοριακούς Καλλιθέας ως δεύτερη σημαντική αιτία είναι το Κριτήριο «Ατιμωρησία» το οποίο όμως για τους εφοριακούς του Ν. Δωδεκανήσου είναι τέταρτο. Επίσης, για τους εφοριακούς Καλλιθέας ως τρίτη αιτία είναι το Κριτήριο «Αδιαφάνεια

στη διαχείριση δημοσίων εσόδων» το οποίο όμως για τους εφοριακούς του Ν. Δωδεκανήσου είναι το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο καταλαμβάνοντας την τελευταία θέση. Επιπρόσθετα, για τους εφοριακούς Καλλιθέας ως τέταρτη σημαντική αιτία είναι η «Έλλειψη παιδείας» που για τους εφοριακούς του Ν. Δωδεκανήσου αποτελεί την τρίτη αιτία. Τέλος, ως το λιγότερο σημαντικό κριτήριο για τους εφοριακούς Καλλιθέας αποτελεί «Η Πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας» που για τους εφοριακούς του Ν. Δωδεκανήσου αποτελεί τη δεύτερη σημαντικότερη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής.

Διάγραμμα 29: Σύγκριση των Κριτηρίων των Εφοριακών

6.4.1. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΑΙΔΕΙΑΣ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» οι Εφοριακοί Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο τη «Φορολογική Συνείδηση» με ποσοστό 42,5% και ακολουθούν η «Κουλτούρα των φορολογουμένων» με ποσοστό 24,1% και η «Επιχειρηματική Ηθική» με

ποσοστό 17,6%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν το «Μορφωτικό Επίπεδο» με ποσοστό 15,8%.

Πίνακας 18: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Εφοριακών Καλλιθέας

Φορολογική συνείδηση	0,425
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,241
Επιχειρηματική ηθική	0,176
Μορφωτικό επίπεδο	0,158

Διάγραμμα 30: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Εφοριακών Καλλιθέας

Όσο αναφορά τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου, ως πρώτο Υποκριτήριο του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» έθεσαν τη Φορολογική Συνείδηση με ποσοστό 43,1%. Ακολουθούν τα Υποκριτήρια «Κουλτούρα Φορολογουμένων» με ποσοστό 25,9% και το «Μορφωτικό Επίπεδο» με ποσοστό 16,4%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο για τους εφοριακούς του Ν. Δωδεκανήσου είναι η «Επιχειρηματική ηθική» με ποσοστό 14,6%.

Πίνακας 19: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

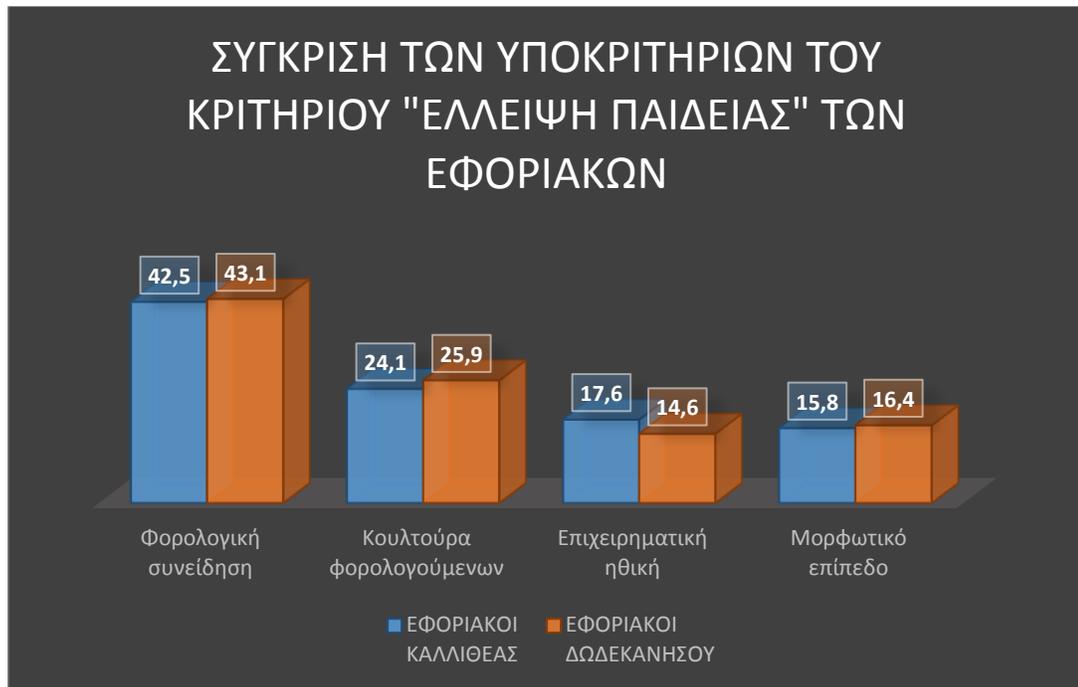
Φορολογική συνείδηση	0,431
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,259
Μορφωτικό επίπεδο	0,164
Επιχειρηματική ηθική	0,146

Διάγραμμα 31: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

Εάν συγκρίνουμε τις απόψεις των εφοριακών και των δύο περιοχών σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Έλλειψη παιδείας» θα διαπιστώσουμε ότι και οι δύο ομάδες εφοριακών συμφωνούν θέτοντας το Υποκριτήριο «Φορολογική Συνείδηση» ως πρώτο και την «Κουλτούρα των φορολογουμένων» ως δεύτερη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Ωστόσο διαφοροποιούνται ως προς το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο.

Διάγραμμα 32: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Έλλειψη Παιδείας» των εφοριακών

6.4.2. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» οι Εφοριακοί Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο την «Γραφειοκρατία» με ποσοστό 36,4% και ακολουθούν η «Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων» με ποσοστό 35,1% και τα «Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές με ποσοστό 16,4%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν τις «Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογής τους» με ποσοστό 12,1%

Πίνακας 20: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών
Καλλιθέας

Γραφειοκρατία	0,364
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,351
«Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,164
Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογής τους	0,121

Διάγραμμα 33: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών
Καλλιθέας

Όσο αναφορά τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου, έθεσαν ως πρώτο Υποκριτήριο τις «Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογής τους» με ποσοστό 41,7% ενώ ακολουθούν τα «Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές με ποσοστό 25,0% και η «Γραφειοκρατία» με ποσοστό 18,2%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν την «Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων» με ποσοστό 15,1%

Πίνακας 21: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

Συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογής τους	0,417
«Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,250
Γραφειοκρατία	0,182
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,151

Διάγραμμα 34: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

Εάν συγκρίνουμε τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» και για τις δύο ομάδες Εφοριακών διαπιστώνουμε ότι οι απόψεις τους διαφέρουν ως προς τη σειρά κατάταξης. Πιο αναλυτικά για τους εφοριακούς Καλλιθέας:

- Η πρώτη σημαντική αιτία είναι η «Γραφειοκρατία» που για τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου αποτελεί την τρίτη σημαντική αιτία.
- Η δεύτερη αιτία είναι η «Άγνοια των ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων» που για τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου αποτελεί τη λιγότερη σημαντική αιτία.

- Ως τρίτη αιτία κατατάσσονται τα «Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές που όμως αποτελεί τη δεύτερη σημαντικότερη αιτία για τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου.
- Τέλος ως τη λιγότερη σημαντική αιτία κατατάσσονται τις «Συχνές αλλαγές των νόμων και τη μη εφαρμογή τους» που αποτελεί την πρώτη σημαντική αιτία για τους λογιστές του Νομού Δωδεκανήσου.

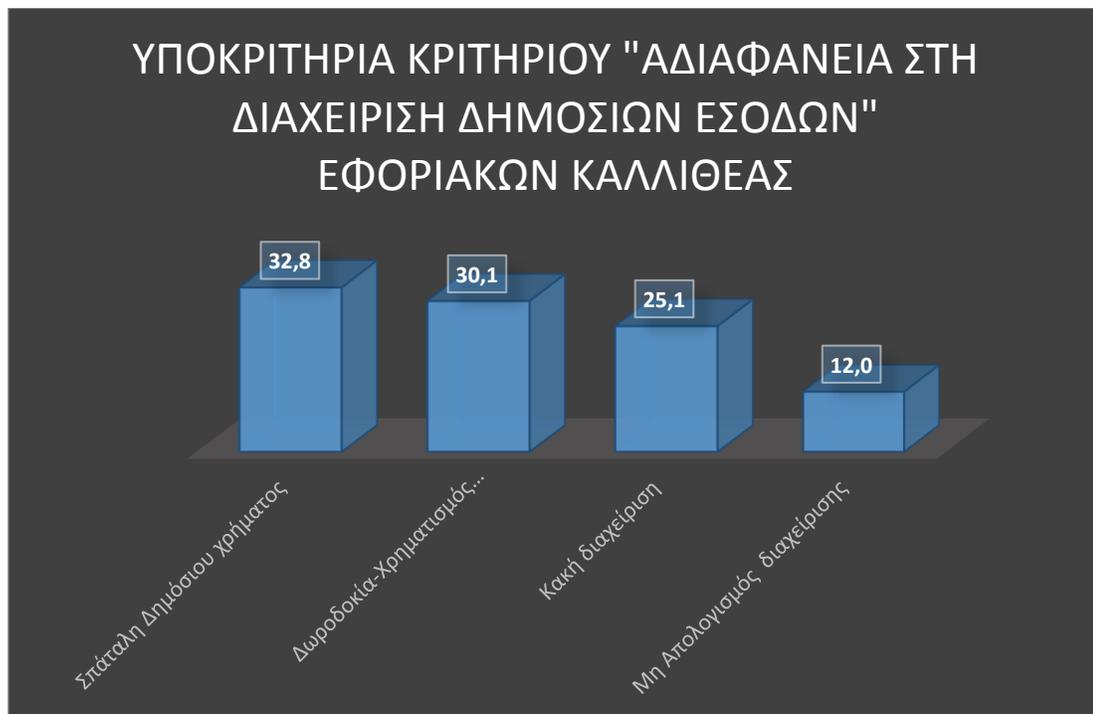
Διάγραμμα 35: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» των Εφοριακών

6.4.3. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» οι Εφοριακοί Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο τη «Σπάταλη Δημόσιου χρήματος» με ποσοστό 32,8% και ακολουθούν τα Υποκριτήρια «Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»）」 με ποσοστό 30,1% και η «Κακή Διαχείριση» με ποσοστό 25,1%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο οι εφοριακοί κατατάσσουν τον «Μη Απολογισμό διαχείριση» με ποσοστό 12,0%.

Διάγραμμα 36: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Εφοριακών Καλλιθέας

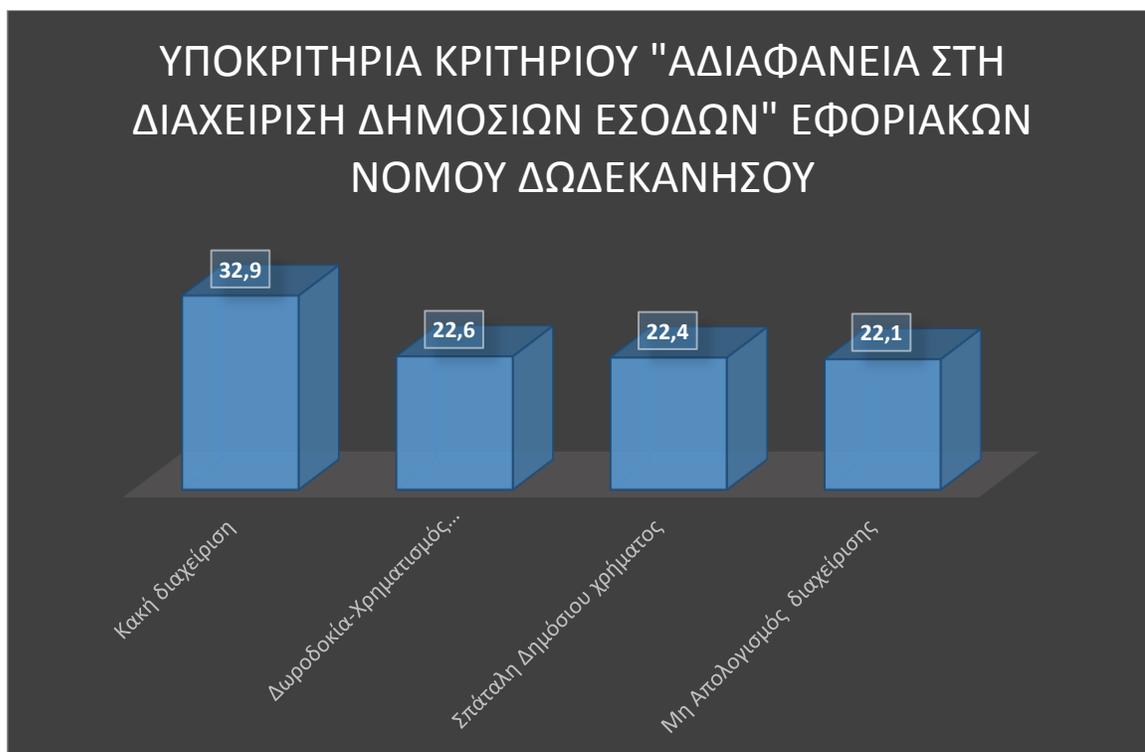
Οι εφοριακοί του Νομού Δωδεκανήσου ως πρώτη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής έχουν κατατάξει την «Κακή Διαχείριση» με ποσοστό 32,9% και ακολουθούν τα Υποκριτήρια «Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»）」 με ποσοστό 22,6% και η «Σπάταλη Δημόσιου χρήματος»

με ποσοστό 22,4%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο έχουν κατατάξει τον «Μη Απολογισμό διαχείριση» με ποσοστό 22,1%.

Πίνακας 22: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Εφοριακών Νομού Δωδεκανήσου

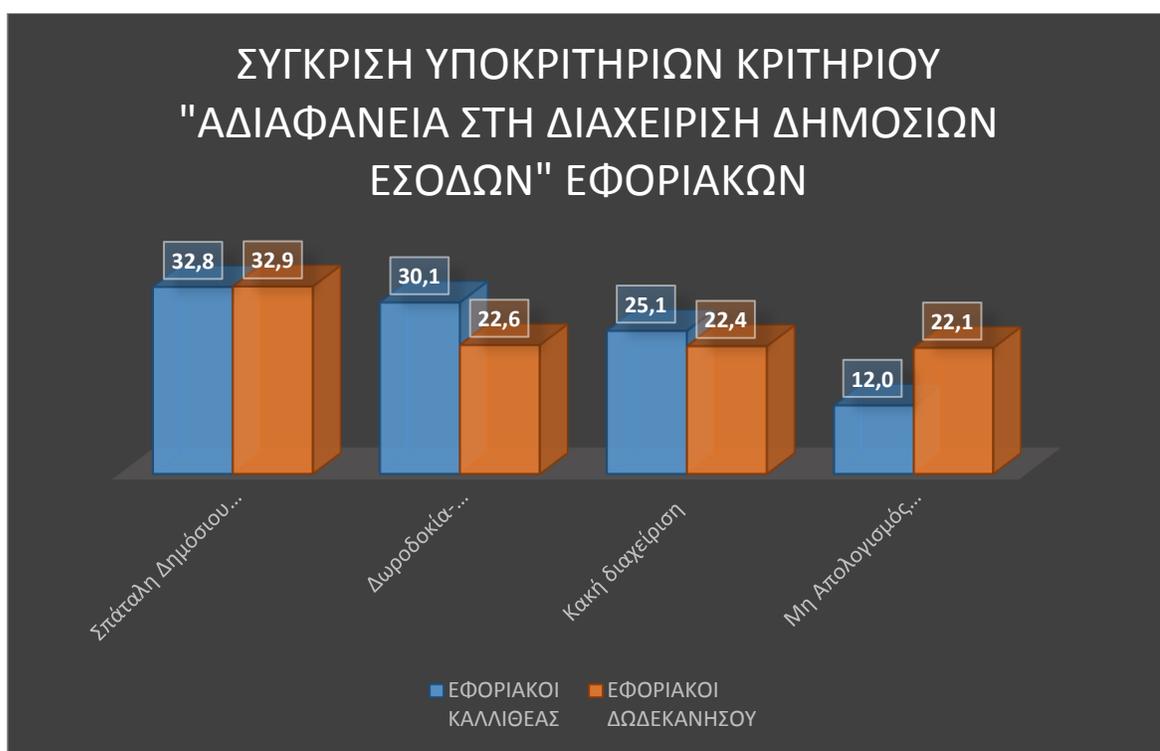
Κακή διαχείριση	0,329
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,226
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,224
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,221

Διάγραμμα 37: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Εφοριακών Νομού Δωδεκανήσου

Εάν συγκρίνουμε τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Εσόδων» οι δύο ομάδες εφοριακών διαπιστώνουμε ότι συμφωνούν ως προς το δεύτερο Υποκριτήριο που είναι η «Δωροδοκία -Χρηματισμός» («μίζα»)». Διαφοροποιούνται όμως ως προς τα υπόλοιπα Υποκριτήρια.

Διάγραμμα 38: Σύγκριση Υποκριτηρίων Κριτηρίου «Αδιαφάνεια στη Διαχείριση Δημοσίων Έργων» των Εφοριακών

6.4.4. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» οι Εφοριακοί Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο την «Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία» με ποσοστό 48,3% και ως

δεύτερο την «Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)» με ποσοστό 32,7%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν τις «Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής» με ποσοστό 19,0%.

Πίνακας 23: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών Καλλιθέας

Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,483
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,327
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,190

Διάγραμμα 39: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών Καλλιθέας

Οι εφοριακοί του Νομού Δωδεκανήσου ως πρώτο Υποκριτήριο του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» κατέταξαν τις «Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής» με ποσοστό 39,1% ενώ ακολουθεί το Υποκριτήριο «Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία» με ποσοστό 35,3%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατέταξαν την «Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)» με ποσοστό 25,6%.

Πίνακας 24: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

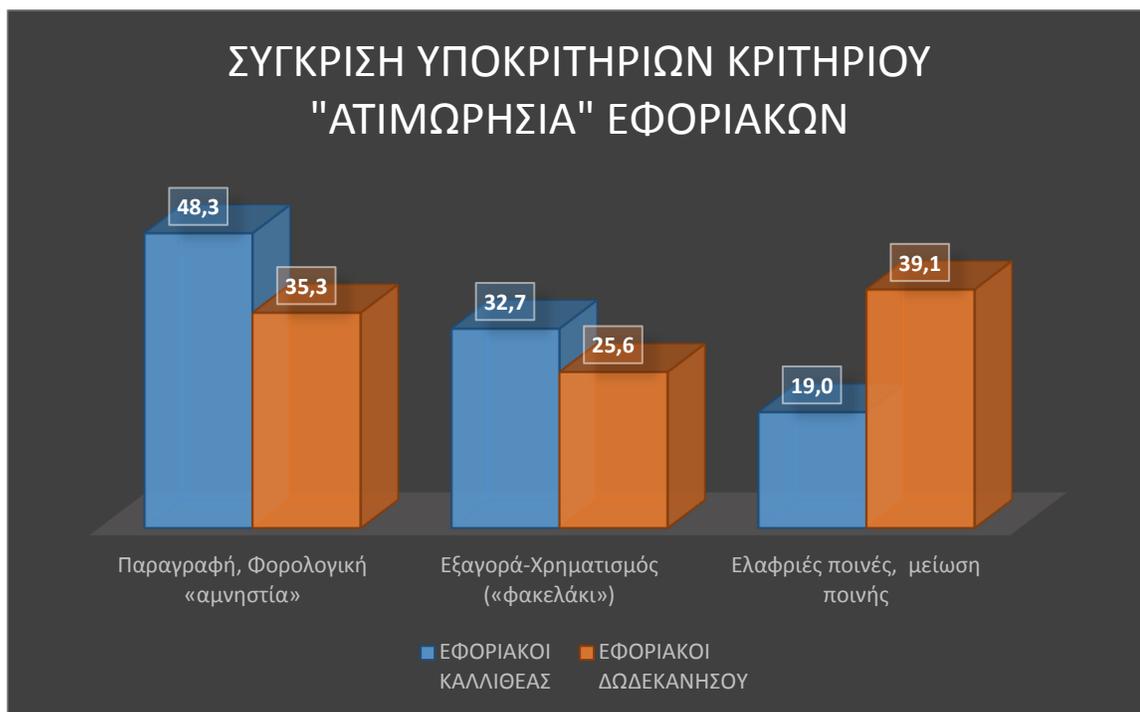
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,391
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,353
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,256

Διάγραμμα 40: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

Εάν συγκρίνουμε τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» και στις δύο ομάδες εφοριακών διαπιστώνουμε ότι ως προς την κατάταξη δεν συμφωνούν μεταξύ τους. Και πιο συγκεκριμένα αυτό που είναι το σημαντικότερο για τους εφοριακούς Καλλιθέας (Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία») αποτελεί τη δεύτερη σημαντική αιτία για τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου. Και αυτό που είναι το σημαντικότερο για τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου (Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής) αποτελεί το λιγότερο σημαντικό για τους εφοριακούς Καλλιθέας.

Διάγραμμα 41: Σύγκριση των Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Ατιμωρησία» των Εφοριακών

6.4.5. ΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ «ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ»

Σχετικά με τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» οι Εφοριακοί Καλλιθέας κατατάσσουν ως πρώτο τα «Τεκμήρια φορολόγησης» με ποσοστό 33,9% και ακολουθούν οι «Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης» με ποσοστό 33,8% και η «Άδικη Φορολογική κλίμακα» με ποσοστό 18,1%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατατάσσουν την «Περαίωση» με ποσοστό 14,2%.

Πίνακας 25: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών

Καλλιθέας

Τεκμήρια φορολόγησης	0,339
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,338
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,181
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,142

Διάγραμμα 42: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών

Καλλιθέας

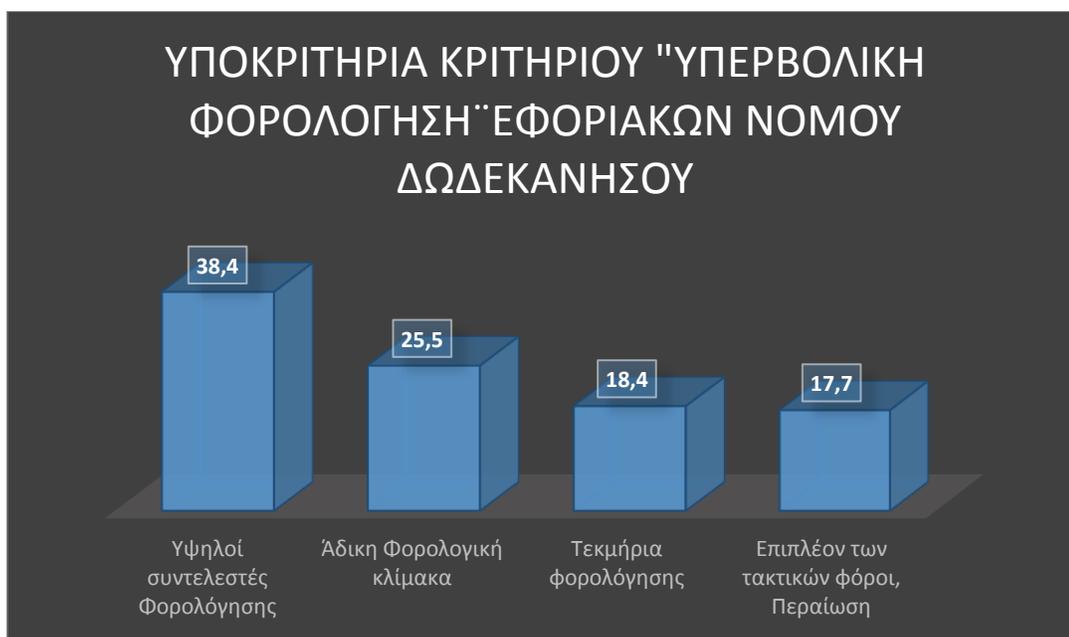
Οι εφοριακοί του Νομού Δωδεκανήσου θεωρούν ως πρώτο Υποκριτήριο του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» τους «Υψηλούς συντελεστές Φορολόγησης» με ποσοστό 38,4% και ακολουθούν η «Άδικη Φορολογική κλίμακα» με ποσοστό 25,5% και τα «Τεκμήρια

φορολόγησης» με 18,4%. Ως το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο κατέταξαν την «Περαίωση» με ποσοστό 17,7%.

Πίνακας 26: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,384
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,255
Τεκμήρια φορολόγησης	0,184
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαίωση	0,177

Διάγραμμα 43: Τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών του Νομού Δωδεκανήσου

Εάν συγκρίνουμε τα Υποκριτήρια του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» και στις δύο ομάδες εφοριακών διαπιστώνουμε ότι δεν συμφωνούν καθόλου ως προς την κατάταξη των Υποκριτηρίων. Πιο αναλυτικά για τους εφοριακούς Καλλιθέας:

- Ως πρώτη σημαντική αιτία είναι τα «Τεκμήρια Φορολόγησης» που αποτελούν την τρίτη σημαντική αιτία για τους εφοριακούς από τα Δωδεκάνησα.
- Ως δεύτερη σημαντική αιτία με μικρή διαφορά από την πρώτη κατατάσσουν τους «Υψηλούς συντελεστές φορολόγησης» οι οποίοι όμως αποτελούν την πρώτη αιτία για τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου.
- Ως τρίτη αιτία θέτουν την «Άδικη φορολογική κλίμακα» που οι εφοριακοί από τα Δωδεκάνησα την έχουν ως δεύτερη.
- Ως τη λιγότερη σημαντική αιτία θέτουν την «Περαίωση» και εδώ μόνο συμφωνούν με τους εφοριακούς από το Νομό Δωδεκανήσου.

Διάγραμμα 44: Σύγκριση Υποκριτηρίων του Κριτηρίου «Υπερβολική Φορολόγηση» των Εφοριακών

6.5. Η ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΦΟΡΙΑΚΟΥΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Σχετικά με τη βαρύτητα των Υποκριτηρίων των εφοριακών Καλλιθέας διαπιστώνονται τα εξής:

Ως πρώτη βασική αιτία φοροδιαφυγής και φοροαπαλλαγής έχουν κατατάξει το Υποκριτήριο «Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία» με ποσοστό 12,9%. Με το ίδιο ποσοστό 9,7% κατέταξαν στην δεύτερη θέση τα Υποκριτήρια «Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης» και «Τεκμήρια φορολόγησης» ενώ στην τέταρτη θέση κατέταξαν την «Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)» με ποσοστό 8,7%.

Διάγραμμα 45: Τα σημαντικότερα Υποκριτήρια των εφοριακών Καλλιθέας

Ως τη λιγότερη σημαντική αιτία έχουν κατατάξει το Υποκριτήριο «Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους» με ποσοστό 1,3% ενώ ακολουθούν τα Υποκριτήρια «Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές» με ποσοστό 1,8%. Με το ίδιο ποσοστό 2,3% ακολουθούν τα Υποκριτήρια «Μη απολογισμός Διαχείρισης» και «Μορφωτικό Επίπεδο».

Διάγραμμα 46: Τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια των εφοριακών Καλλιθέας

Για τους εφοριακούς του Νομού Δωδεκανήσου η πρώτη σημαντική αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής είναι το Υποκριτήριο «Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης» με ποσοστό 11,2%. Στη δεύτερη θέση έρχεται το Υποκριτήριο «Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους» με ποσοστό 8,6% και ακολουθεί στην τρίτη θέση η «Φορολογική Συνείδηση» με ποσοστό 7,8%.

Διάγραμμα 47: Τα σημαντικότερα Υποκριτήρια των εφοριακών του Ν. Δωδεκανήσου

Όσο αναφορά τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια οι εφοριακοί του Νομού Δωδεκανήσου κατέταξαν στην τελευταία θέση την «Επιχειρηματική Ηθική» με ποσοστό 2,6%.

Διάγραμμα 48: Τα λιγότερο σημαντικά Υποκριτήρια των εφοριακών του Ν. Δωδεκανήσου

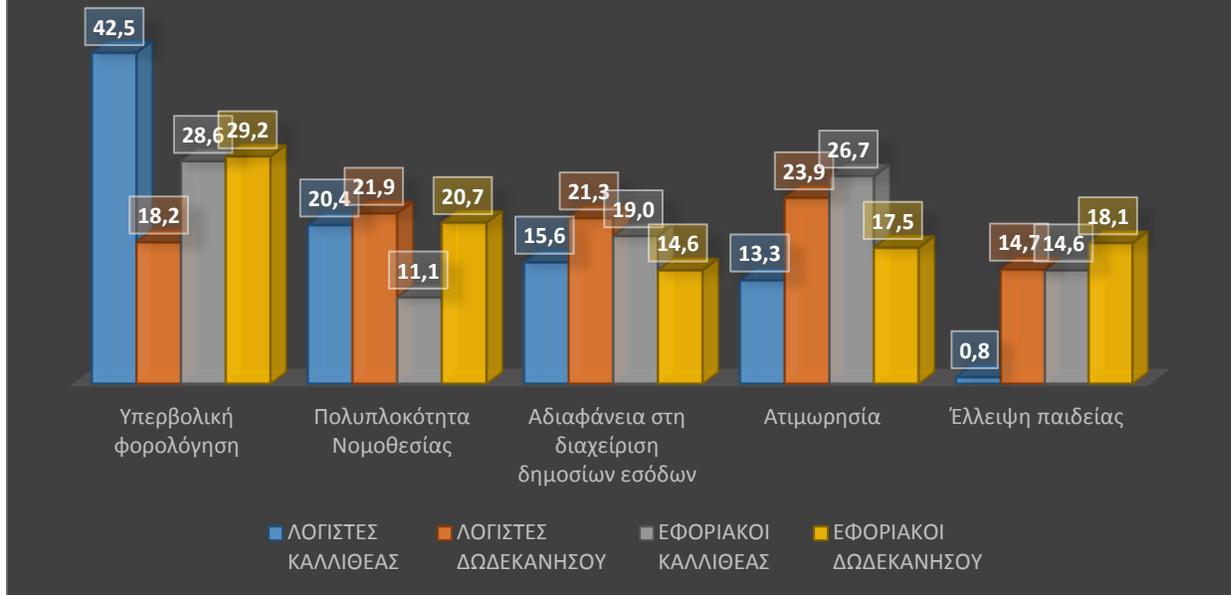
6.6. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Εάν συγκρίνουμε τις απόψεις των Λογιστών και των Εφοριακών και των δύο περιοχών ως προς τα Κριτήρια φοροδιαφυγής διαπιστώνουμε τα εξής:

1. Ως πρώτη αιτία οι Λογιστές Καλλιθέας συμφωνούν με τους Εφοριακούς και θέτουν την Υπερβολική Φορολόγηση. Διαφωνούν οι Λογιστές Δωδεκανήσου που αυτό το Κριτήριο το κατατάσσουν στην 4^η θέση.
2. Στη δεύτερη θέση έχουν κατατάξει την Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας οι Λογιστές που συμφωνούν με τους Εφοριακούς της Δωδεκανήσου. Διαφωνούν οι Εφοριακοί Δωδεκανήσου που αυτή την αιτία την θέτουν ως τελευταία.
3. Ως το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο οι Λογιστές διαφωνούν με τους Εφοριακούς. Οι μεν πρώτοι θέτουν την Έλλειψη παιδείας ενώ οι Εφοριακοί Καλλιθέας την Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας και οι Εφοριακοί Δωδεκανήσου την Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.

Διάγραμμα 49: Σύγκριση κριτηρίων Λογιστών και Εφοριακών και των δύο.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ

Όσο αναφορά τα Υποκρίτηρια οι Λογιστές δεν συμφωνούν ως προς την κατάταξη με τους Εφοριακούς και των δύο. Το ίδιο ισχύει και για το ποιο είναι το λιγότερο σημαντικό Υποκρίτήριο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το μέγεθος τόσο της παραοικονομίας όσο και της φοροδιαφυγής στη χώρα μας είναι από τα υψηλότερα ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρά το γεγονός ότι η φοροδιαφυγή δεν μπορεί εύκολα να μετρηθεί. Οι επιπτώσεις της φοροδιαφυγής είναι η απώλεια εσόδων και οι σοβαρές στρεβλώσεις στην κατανομή των πόρων αλλά και την οικονομική δραστηριότητα επειδή ευνοεί περισσότερο τους φοροφυγάδες από αυτούς που είναι συνεπείς με τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Επίσης δημιουργεί και πρόβλημα στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας καθώς οι επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν συνήθως είναι μικρές και μη ανταγωνιστικές, βρίσκοντας έτσι αυτόν τον τρόπο ώστε να μην κλείσουν σε αντίθεση με τις μεγάλες επιχειρήσεις που δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες φοροδιαφυγής.

Το φορολογικό μας σύστημα θα πρέπει να αλλάξει καθώς αυτό υποστηρίζουν αρκετά χρόνια τώρα όλοι λέγοντας πως θα πρέπει να είναι απλό, δίκαιο και αναπτυξιακό. Όμως ένα τέτοιο σύστημα είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει αλλά για να γίνει μία κάποια αλλαγή θα πρέπει να εξεταστεί τι είδους αλλαγές είναι αυτές που θα συνέβαλαν στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

Ωστόσο, κάτω από τις υπάρχουσες συνθήκες οι Έλληνες φοροδιαφεύγουν και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό. Τι είναι όμως αυτό που τους ωθεί σε αυτό; Από την έρευνα που διεξήγαμε ανάμεσα σε λογιστές και εφοριακούς των περιοχών Δωδεκανήσου και Καλλιθέας διαπιστώθηκε ότι οι απόψεις των Λογιστών και των δύο περιοχών διαφέρουν ως προς το πιο σημαντικό κριτήριο αιτίας φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Έτσι, για μεν τους Λογιστές της Καλλιθέας το πιο σημαντικό Κριτήριο είναι η Υπερβολική Φορολόγηση με ποσοστό 42,5% ενώ για τους Λογιστές των Δωδεκανήσων το Κριτήριο αυτό το κατατάσσουν στην τέταρτη θέση βάζοντας ως πρώτο την Ατιμωρησία με ποσοστό 23,9% το οποίο οι Λογιστές της Καλλιθέας το έχουν κατατάξει στην τέταρτη θέση. Και οι δύο ομάδες Λογιστών κατατάσσουν στη δεύτερη θέση το Κριτήριο «Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας» και στην τρίτη θέση το Κριτήριο «Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων». Τέλος ως το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο και οι δύο ομάδες Λογιστών κατατάσσουν την Έλλειψη παιδείας.

Όσο αναφορά τους Εφοριακούς των δύο περιοχών διαπιστώθηκε ότι συμφωνούν ως προς την πρώτη αιτία φοροδιαφυγής κατατάσσοντας το Κριτήριο «Υπερβολική Φορολόγηση» ως πρώτο. Όμως στη συνέχεια οι απόψεις τους διαφοροποιούνται. Πιο αναλυτικά, για τους εφοριακούς Καλλιθέας ως δεύτερη σημαντική αιτία είναι το Κριτήριο «Ατιμωρησία» το οποίο όμως για τους εφοριακούς του Ν. Δωδεκανήσου είναι τέταρτο. Επίσης, για τους εφοριακούς Καλλιθέας ως τρίτη αιτία είναι το Κριτήριο «Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων» το οποίο όμως για τους εφοριακούς του Ν. Δωδεκανήσου είναι το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο καταλαμβάνοντας την τελευταία θέση. Επιπρόσθετα, για τους εφοριακούς Καλλιθέας ως τέταρτη σημαντική αιτία είναι η «Έλλειψη παιδείας» που για τους εφοριακούς του Ν. Δωδεκανήσου αποτελεί την τρίτη αιτία. Τέλος, ως το λιγότερο σημαντικό κριτήριο για τους εφοριακούς Καλλιθέας αποτελεί «Η Πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας» που για τους εφοριακούς του Ν. Δωδεκανήσου αποτελεί τη δεύτερη σημαντικότερη αιτία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής.

Από την σύγκριση των απόψεων των Λογιστών και των Εφοριακών και των δύο περιοχών ως προς τα Κριτήρια φοροδιαφυγής διαπιστώνουμε τα εξής:

1. Ως πρώτη αιτία οι Λογιστές Καλλιθέας συμφωνούν με τους Εφοριακούς και θέτουν την Υπερβολική Φορολόγηση. Διαφωνούν οι Λογιστές Δωδεκανήσου που αυτό το Κριτήριο το κατατάσσουν στην 4^η θέση.
2. Στη δεύτερη θέση έχουν κατατάξει την Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας οι Λογιστές που συμφωνούν με τους Εφοριακούς της Δωδεκανήσου. Διαφωνούν οι Εφοριακοί Καλλιθέας που αυτή την αιτία την θέτουν ως τελευταία.
3. Ως το λιγότερο σημαντικό Κριτήριο οι Λογιστές διαφωνούν με τους Εφοριακούς. Οι μεν πρώτοι θέτουν την Έλλειψη παιδείας ενώ οι Εφοριακοί Καλλιθέας την Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας και οι Εφοριακοί Δωδεκανήσου την Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων.

Όσο αναφορά τα Υποκριτήρια οι Λογιστές δεν συμφωνούν ως προς την κατάταξη με τους Εφοριακούς και των δύο Νομών. Το ίδιο ισχύει και για το ποιο είναι το λιγότερο σημαντικό Υποκριτήριο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό Καθεστώς, Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Παπαζήση.
- 2) ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ , (2011), *Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης*, Αθήνα: ΚΕΜΕ ΕΒΕΑ.
- 3) Νόμος 3842/2010 ΦΕΚ Α 58/23-04/2010
- 4) Παυλόπουλος, Π. (1987) *Η Παραοικονομία στην Ελλάδα. Μία Πρώτη Ποσοστική Οριοθέτηση*, Αθήνα: ΙΟΒΕ.
- 5) Τάτσος, Ν. (2001) *Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Αθήνα: Παπαζήση.
- 6) Φαρμάκης, Ν. (2000) *Εισαγωγή στη Δειγματοληψία*. Θεσσαλονίκη: Χριστοδουλίδη Α. Π.
- 7) Φινοκαλιώτης, Κ. και Μπάρμπας, Ι. Ν. (2001) *Δημόσια Οικονομικά Φόροι-Δημόσια Δάνεια*, Αθήνα: Σάκκουλα.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- 1) http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/
- 2) <http://www.ntua.gr/envirosystems/files/13-ierarxiki%20analysi.pdf>
- 3) <http://www.oocities.org/thor4bp/>
- 4) <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=101812>